

Производство по стабилизацията на търговец според Търговския закон (правно-финансови аспекти)

проф. д-р Людмила Мукова*,
магистър Стефан Филков*

* Международно висше бизнес училище

Production under the trader's stabilization according to the CA“ (legal and financial aspects)

Prof. Lyudmila Mukova, PhD*, Stefan Filkov*

*International Business School

Abstract: The paper contains an analysis of the new fifth part, art.761-797 of the Commerce Act; „Trader Stabilization Procedure“ in relation to other legal provisions. The amendment made by the legislator in the Commerce Act is objectively determined by the crisis situation of the modern economies and finances leading to the commercial bankruptcy of the trader and respectively their termination as a market participant. The most unstable in sharp financial fluctuations are medium and small enterprises, which are the basis of the market economy. This fact is enshrined in the EC Anti-Crisis Recommendations of 12.03.2014 on a new approach to bankruptcy and insolvency of commercial enterprises. The development, taking into account the legislative focus on the stability of the trader, combines legal and financial accounting with a practical focus. From the scientific and practical point of view, the essence of the new judicial proceedings is anti-crisis management based on the financial-accounting forecasting of the company`s activity.

JEL Classification: K2

Key words: insolvency threat; financial sustainability; creditor agreement; court proceedings; stabilization plan.

Въведение

Поради действието на обективните закони, постоянно присъства заплата за финансовото състояние и икономическата стабилност на всяко търговско предприятие на търговеца. В този контекст управлението на фирмата като социално-икономическа система трябва в известна степен винаги да бъде антикризисно, тъй като вероятността от криза съществува постоянно. Мениджмънтът при условията на неопределеност и липса на информация носи неизбежен риск. Натрупването на проблеми и липсата на методи за борба с тях могат да доведат до банкрут (несъстоятелност) на търговеца. Подобна ситуация не е желателна както за самия търговец, така и за икономиката, съответно и за обществото поради свиване на пазара на стоки и труда и на бюджетните му средства. В днешните условия на глобализацията и цифровизация на икономиката под заплахата от несъстоятелност основно се намират малки и средни предприятия с неголеми финанси и с висок риск за финансова неустойчивост. Едрите предприятия с големи проекти, осигурени с немалки парични средства, със съществени обеми на просрочени задължения изпадат в несъстоятелност значително по-рядко. Същевременно стабилността на развитието на пазарната икономика в страните, особено в периоди на възстановяване след икономически кризи, пряко зависи от ефективността на функционирането на малкия и средния бизнес.¹ Именно тази тенденция е залегнала в основата на препоръката на Европейската комисия, която през 2014 г. обяви нов подход към фалита на търговското предприятие – да се потърси възможност за съхраняване на предприятието, а не за ликвидацията му. От позицията на икономическата история подходът и не толкова е нов, защото от средновековието и особено през XIX век тези проблеми са вълнували управляващи, вкл. законодатели.² По-скоро новото е съдържанието му.

¹ Георгиев, А., Производството по стабилизация – дълго чакана глътка въздух или капан за „стабилността“?, <http://gramada.org/>

² Процедурите по несъстоятелност (банкрут) през първия етап на институционализацията като елемент от правната система (през средновековието) могат да се разглеждат като по-скоро лична санкция срещу неизправен длъжник, а не като средство за удовлетворяване на вземанията на кредиторите за сметка на неговото имущество. Появата на такъв феномен като националната икономическа и финансова криза – когато банкрут, последван от лишаване от свобода в масов мащаб, заплашваше цялата управляваща класа и допринесе за последователното декриминализиране на фалита, отнемане на банкрут статута на престъплението. За първи път това се случи в САЩ през 1841 г. по време на депресията, последвала борсовата паника от 1837 г.: новият закон за несъстоятелността предвиждаше правото на длъжника доброволно да обяви несъстоятелността си с подходящо искане пред съда. Същевременно законът в частта за несъстоятелността на физическите лица предвижда увеличение на списъка и стойността на неотчуждаемо имущество за неплатежоспособния длъжник и разширяване на привилегиите му.

В този контекст за устойчивото финансово състояние на предприятието, съответно търговеца, е от значение осигуряване на систематично получаване и ефективно използване на финансовите ресурси, спазване на сетълмент и кредитна дисциплина, постигане на рационално равновесие между собствените и привлечените средства. Финансовата устойчивост на търговеца е резултат от взаимодействието не само на комбинацията от производствените и икономическите фактори, но и на всички елементи на финансовите му отношения, включително и правните такива. **Тези обстоятелства основно предопределят актуалността и практическата значимост на избраната за финансово-правен анализ тема на изследването, т.к. производството по стабилизацията на търговеца е производство за възстановяване на финансовата му устойчивост.**

Новоприета пета част на Търговския закон от една страна е логично следствие на препоръките на Европейската комисия за хармонизиране на законодателните практики на Република България относно института на несъстоятелността с чуждите такива, а от друга е и практическа необходимост от усъвършенстване на правните процедури, регулиращи отношенията между неплатежоспособните, но същевременно добросъвестните, търговци и техните кредитори, предвид факта, че само незначителна част от производствата по несъстоятелност у нас реално приключват с „оздравяване“ на изпадналия в затруднения търговец.³ Формулираната от законодателя цел на производството е да предотврати откриване на производство по несъстоятелност за застрашен от неплатежоспособност търговец, чрез постигане на споразу-

Основното нововъведение на американския закон за несъстоятелността от 1841 г. е освобождаването на лице-банкрот от задължението за плащане на дългове (т.нар. „discharge“, което означава „разтоварване“). По-късно американските закони за несъстоятелност от 1867, 1874, 1898, 1932-1938. бяха приети в годините на икономически кризи и депресии. Политиците и законодателите реагираха на заплахата от масова несъстоятелност на търговците чрез либерализиране на наказателните разпоредби на закона за несъстоятелността, а след това чрез пълно тяхно изключване. Наред с отказа да се третират длъжниците в несъстоятелност (физически и юридически лица) като престъпници и приемане на мерки за предотвратяване на несъстоятелността в закона за несъстоятелността, започнаха да се появяват все повече и повече разпоредби, целящи запазването на длъжника като действащ стопански субект. //Corporate restructuring seen as key to reviving postcrisis economies, – IMF Survey, June 24, 2002, – <http://www.imf.org/external/pubs/ft/survey/2002/062402.pdf>.

³ Процедурите за реструктуриране на дълга на длъжника с цел продължаване на дейността му се появяват за първи път в австрийското законодателство през 1914 г., но рядко се прилагат на практика. Подобни процедури са включени в законите за фалит на Испания през 1922 г., Южна Африка – през 1926 г., Белгия, Франция, Германия, Холандия и САЩ – през 30-те години. [//http://studfiles.net/preview/4432076/page:12/](http://studfiles.net/preview/4432076/page:12/)

мение между търговеца и кредиторите му за начина на изпълнение на задълженията му, което да доведе до продължаване на дейността на търговеца. Тоест, **реализирането на производството е с превантивен характер, целящ запазване дейността на работещо търговско предприятие.**

В едногодишния период след приемането на текстовете на закона и месеци след влизането им в сила в съдебната система не се наблюдава тяхно практическо приложение. Мислим, основната причина за това е, че правен институт е нов и като такъв предизвиква по-голяма предпазливост за неговото използване, и по-специално от страна на кредиторите на търговеца. Точно по същата причина неговото обследване безспорно е представлява интерес, не само за правната наука, но и за всички ангажирани с анализиране на логиката на организиране на търговския оборот и възможностите за съхранение на работещ бизнес модел, попаднал във временно финансово затруднение. **Обект на изследването** е сферата на търговско-правните и финансови отношения на търговеца в условията на съвременното кризисно икономическо развитие. **Предмет на изследването** е анализ на основните етапи на процесуалната процедура по финансовата стабилизация на търговеца, заложен в пета част на ТЗ, с цел запазването му в качеството на участник в търговския оборот. **Целта на изследването** е предложението от законодателя процесуален механизъм по стабилизация на търговеца да бъде изследван, както от гледната точка на интереса на длъжника, така и от тази на кредиторите. Реализирането на целта на изследването изисква обсъждане на въпроси от правен, счетоводен и прогнозно-финансов характер. Предвид липсата на съдебна практика и невъзможността за анализ на реално развити производства, разработката е изградена върху систематичен теоретичен анализ на нормативната база и логическо построяване на хипотези за застрашени от неплатежоспособност търговци. **Задачи, чрез които ще бъде постигната целта на изследването:**

- **отграничаване на производството по стабилизация на търговеца от плана за оздравяване** в производството по несъстоятелност и възможността за извънсъдебно споразумение между длъжника и кредиторите с приети вземания в производството по несъстоятелност;
- **отграничаване на критериите**, преграждащи пътя на производството за стабилизация;
- **извършване на анализ на юридическите последици от откриването на производството по стабилизация**, касаещи както правата и задълженията на длъжника, така и за защитата на интересите на кредиторите в условни зависимости;

- *анализиране на плана по стабилизация* (съдържанието, условия за съставянето, резултатът от реализацията; изпълнението и последиците от неизпълнението, правата на кредитор, който не е включен в списъка на кредиторите).

Използвана методология на изследването: преди всичко интердисциплинарният системен подход, включващ качествен и количествен анализ и синтез на правната, финансовата и счетоводната информация. ***Надеждност и валидност на използваните инструменти:*** анализът на нормативните разпоредби са с висока степен на надеждност и валидност. Анализът на изискванията към счетоводните отчети и финансовите показатели е надежден и създава възможност за изграждането на стабилни логически конструкции, основа за формирането на правни решения по производството.

Към момента на представяне на разработката, тя се явява едно от първи изследвания, съчетаващо общия анализ на нормативните разпоредби с анализ на конкретни финансови показатели на хипотетично търговско дружество. Хипотетичният казус е разгледан в прогноза, с предполагаемо развитие на правоотношенията на търговеца и бъдещата промяна във финансовите му показатели, ***какъвто анализ е сърцевината и смисъла на производството по стабилизация.*** В предстоящите съдебни казуси, търсенето на формулата за прецизен финансов анализ по прогнозни данни ще е обективна необходимост за всички участници в производството.

При изследването на производството по стабилизация на търговеца съгласно пета част от Търговския закон, освен законодателните разпоредби, са използвани немногобройни публикации в областта: Георгиев А. Производството по стабилизация – дълго чакана глътка въздух или капан за „стабилността“?; доц.Касърова В., Финансов анализ на фирмата; Григоров Г., Несъстоятелност; проф.Стефанов Г., Основи на търговското право; д-р Тодоров Л., Оценка на финансовата устойчивост – част от антикризисното управление на бизнеса и др..⁴

⁴ Проблемите на антикризисното управление се анализират в разработките на редица западни учени: Ансофф И., Дракър П., Котлър Ф., Мескън М., Портър М. В техните изследвания антикризисното управление се разглежда по отношение на предприятията, които осъществяват своята дейност във вече формирана се пазарна среда.

1. Производство по стабилизация на търговец според пета част на ТЗ (общи положения)

1.1. Цел и основание за откриване на производство по стабилизация. Отграничение на производството по стабилизация от плана за оздравяване в производството по несъстоятелност

Целта на производството по стабилизация е формулирана от законодателя в чл. 761 от ТЗ. Законодателните промени предвиждат механизъм, чрез който да се предотврати откриването на производство по несъстоятелност за търговец, намиращ се в непосредствена опасност от неплатежоспособност чрез постигане на споразумение между търговеца и кредиторите му за начина на изпълнение на задълженията му, което да доведе до продължаване на стопанската му дейност. Основание за откриване на производството е *наличие на непосредствена опасност от неплатежоспособност* (вж. чл. 762, ал. 1 и 2). Именно с тази цел са предприети и редица облекчени производства по стабилизация, които целят запазването на предприятието на търговеца.⁵

В исторически план, подобна нормативна уредба не е новост за българското законодателство. По време на икономическата криза през 30-те години на XX век идеята за производство по несъстоятелност се трансформира от идея за контролирана ликвидация в производство, което би дало възможност на длъжника да възстанови предприятието си, ударено от икономическата криза или друг пазарен проблем.⁶ Подобна задача е поставена пред приетия в България през 1932 г. Закон за предпазен конкордат, който действа до 1951 г. Заложена законодателна идея, както в Закона за предпазния конкордат, така и в новоприетата част пета на ТЗ е *защита на добросъвестния търговец, целящ запазване на дейността на търговското предприятие*. С приемането на Указ № 56 за стопанската дейност (УСД), действал в периода 1989 г. – 1996 г. е регламентирано „производство за споразумение с кредиторите“, като алтернатива на възможността да се окаже помощ от държавата на фирма, изпаднала в неплатежоспособност или обявена в несъстоятелност. Подобно на производството по стабилизация се съдържа и в отменената Наредба № 9 на БНБ, уреждаща структурирането на рискови експозиции.

Новата част пета от ТЗ въвежда ***изцяло ново производство***, което по своята същност представлява *превантивна нормативна рамка* за прес-

⁵ Георгиев, А., Производството по стабилизация – дълго чакана глътка въздух или капан за „стабилността“?, <http://gramada.org/>

⁶ Мхитарян Ю.И. Мировой кризис и некоторые аспекты, антикризисного управления.// <https://cyberleninka.ru/article/n/mirovoy-krizis-i-nekotorye-aspekty-antikrizisnogo-upravleniya>

структуриране на предприятия с финансови затруднения, което се изразява в промяна на състава, условията или структурата на активите и пасивите на длъжника, или комбинация от всички тези елементи. Направените промени хармонизират българското законодателство с европейското в областта на правната уредба на несъстоятелността. С уредбата на производството по стабилизация се предоставя възможност на търговците, изпитващи финансови затруднения, да се реструктурират на ранен етап и да избегнат несъстоятелността, като по този начин се извлича максимална полза за кредиторите, служителите, търговците и икономиката като цяло, като се създават предпоставки за увеличаване процента на събираемост на вземанията на кредиторите, за запазване на работни места, по-добра оценка на рисковете и насърчаване на достъпа до кредитиране.

По този начин целите на новото производство по стабилизация, от една страна, са свързани с възможността отделните предприятия, изпаднали във финансови затруднения, да стабилизират състоянието си и да продължат осъществяваната от тях дейност. От друга страна, производството цели и защита правата на кредиторите, като гарантира удовлетворяване на техните вземания, поставяйки изисквания към плана за стабилизация, които да осигурят заплащане на задълженията към кредиторите в определен гарантиран размер. Очаква се от тази процедура да се възползват най-вече малките и средни предприятия, които срещат финансови затруднения при осъществяването на своята дейност. Не на последно място, следва да се отбележи, че новото производство ще допринесе за финансова стабилност и в по-мощабен план, с оглед постигането на по-добри условия за инвестиране, повече сигурност при поемането на рискове и понижаване нивата на финансова задлъжнялост на малките и средни предприятия.⁷

Следователно, целта на стабилизацията е да се даде шанс на добросъвестния търговец да продължи дейността си, като честно и почтено предостави цялата информация за финансовото и имущественото си състояние на своите кредитори и им предложи споразумение за начина, по който ще погасява задълженията си занапред. В замяна на почтеността му се очаква от кредиторите да постъпят разумно и да дадат на търговеца шанс да продължи дейността си, като направят отстъпки – разсрочат и отсрочат задълженията, намалят размера на дължимите суми и пр. Стабилизацията може да се окаже добър вариант за оздравяване на предприятието и алтернатива на несъстоятелността.⁸

⁷ Петров, М., <http://www.popov-partners.com/?p=9894>

⁸ Валя Гигова, Правен свят, <http://legalworld.bg/60220.proizvodstvoto-po-stabilizacia-e-za-pochtenite-tyrgovci-koito-izpitvat-zatrudneniia.html>

За да бъде приета за налична непосредствената опасност от неплатежоспособност, предстоящите падежи на паричните задължения на търговеца в следващите 6 месеца от подаване на молбата за стабилизация в съотношение с финансовото състояние на търговеца следва да могат да доведат до две алтернативни хипотези. При първата от тях, с оглед на падежите на задълженията, търговецът ще се окаже в невъзможност за изпълнение на изискуеми парични задължения, а при втората падежите ще доведат до спиране на плащанията.

Според тълкуването на чл. 608, ал.1 от ТЗ на проф.Г.Стефанов⁹, неплатежоспособността е втората предпоставка за откриване на производство по несъстоятелност /тя е основна, обща и пряка/. Длъжникът е неплатежоспособен, когато не е в състояние да изпълни свое парично задължение, което е изискуемо, безусловно, ликвидно и произтича от търговска сделка, има публичноправен характер и е свързано с търговската действителност на длъжника, или е частно държавно вземане. Неплащането на парично задължение е следствие на неплатежоспособността на длъжника. Неплатежоспособност се предполага и при спрени плащания, което е непряка /косвена/ предпоставка за откриване на производство по несъстоятелност. Спирането на плащанията показва, че длъжникът се намира в състояние на невъзможност да изплаща своите парични задължения, което се е проявило по един видим и траен начин. На това основание авторът прави извод: спрени плащания имат спомогателно значение за доказване на неплатежоспособността и е с по-широко съдържание в сравнение с неплатежоспособността. Спирането на плащанията е индикатор за длъжника да предприеме необходимите мерки за да не се стигне до отрицателни за него последици – откриване срещу него на ТН. По този начин законодателят, установявайки причинно-следствена връзка между двете производства, запазва своята логичност и последователност.

Законът не предвижда изрично производството да е възможно и в хипотеза на „свръхзадължия“ търговец. За разлика от производството по несъстоятелност, в производството по стабилизация се обсъжда единствено понятието „неплатежоспособност“, но не и „свръхзадължияност“. Свръхзадължеността, след неплатежоспособността, е предпоставка за откриване на производство по търговска несъстоятелност само за капиталовите търговски дружества (АД, ООД, КДА). За останалите търговци производството се открива само на основание неплатежоспособност. Под свръхзадълженост се разбира такова финансово състояние на ТД, когато неговото имущество (права, активи) не е достатъчно, за да покрие паричните му задължения (пасиви). При това не е необходимо задълженията да са изискуеми и ликвидни. *Свръхза-*

⁹ Стефанов, Г., Основи на търговското право. Абагар, 2012, с. 486-489.

дължеността се установява по съответния баланс (вкл. и ликвидационен) и по оценката на активите и пасивите. При това цената при осребряването на активите (правата) може да не съвпада с балансовата им стойност. В тези случаи са възможни няколко варианта на съотношение на неплатежоспособност и свръхзадълженост: длъжникът да е неплатежоспособен, но не е свръхзадължен или да е платежоспособен, но да е свръхзадължен. Оттук се стига до извода: неплатежоспособност и свръхзадълженост не са тъждествени понятия и от правна и от финансова гледна точка.¹⁰

Непосредствена опасност от неплатежоспособност може да е налице и когато търговецът – капиталово ТД, е свръхзадължен, защото свръхзадължеността е индикация за предстояща и сигурна неплатежоспособност на търговеца. В този случай срещу свръхзадължения търговец също може да се открие производство по стабилизация. Друг извод като че ли се налага от чл. 77З, ал. 1, т. 2 ТЗ, според който съдът отхвърля молбата за откриване на производство по стабилизация, когато установи, че за търговеца са налице основанията за откриване на производството по несъстоятелност, вкл. свръхзадълженост на капиталово търговско дружество по чл. 607а, ал. 2 ТЗ. Смятаме, че текстът на чл. 77З, ал. 1, т. 2 ТЗ следва да се тълкува стеснително и да се приложи само в хипотезата на член 607 а, ал. 1 ТЗ, като се държи сметка за целите на производството по стабилизация, за неговите предимства пред производството по оздравяване на предприятието по глава четиридесет и четвърта на ТЗ и като се отчете фактът, че производството по оздравяване може да се открие и за свръхзадължен търговец.¹¹

В тази връзка прочитът на текстовете на чл.762 от ТЗ в контекста на целта на производството налага и извода, че последното не може да бъде открито за търговец, който вече е неплатежоспособен и/или е спрял плащанията.

Съгласно установената съдебна практика за производствата по несъстоятелност, неплатежоспособността се определя въз основа преценката на цялостното икономическо /финансово/ състояние на предприятието – длъжник, посредством коефициентите на ликвидност, събираемост и финансова автономност / задлъжнялост, чрез които се установява началния момент на обективната трайна неспособност на длъжника да погасява своите краткосрочни / текущи задължения с краткотрайните /текущи/ активи, които сами по себе си, без изследване на причините за тях, не са достатъчна база за определяне на икономическото състояние на длъжника.

¹⁰ Стефанов, Г., цит.съч, с.490-491.

¹¹ Григоров, Г., Несъстоятелност, Сиби 2017, с. 439-440.

Още по сложно за съда в производството по стабилизацията ще е да прогнозира доколко обективно е налична непосредствена опасност от неплатежоспособност, предвид факта, че за целта ще са необходими освен дълбоки икономически познания и задълбочен правен анализ на хипотези и то при анализиране на бъдещи несигурни събития.¹² При финансово-счетоводното обследване на състоянието на търговеца, съдът следва да разполага с прогнозни финансови отчети на търговеца за следващите 6 (шест) месеца. Паричен поток, отчет за приходите и разходите, отчет за собствения капитал и баланс. Допълнително, поставената рамка от 6 (шест) месеца и спецификата на счетоводната отчетност, която се организира на база месечни периоди, би следвало да доведе и до необходимостта за анализ на информацията месец, по месец, за да могат да се съпоставят данни и да бъде проследена тенденцията в процесите, влияещи на платежоспособността на предприятието. Следва да се преценят показателите за собствен капитал, стойност на текущите активи и вземания, показатели за рентабилност и събираемост, както и стойността на нетекущите пасиви. Да се анализира финансовото състояние на длъжника чрез показателите за *ликвидност, финансова автономност и задлъжнялост*.

Съдът ще следва да проследи с особено внимание показателите за ликвидността на търговеца. Те заемат важно място в анализа на платежоспособността на предприятието. За да бъде предприятието ликвидно, то следва да е в състояние своевременно да посреща задълженията си към всички свои кредитори. Чрез ликвидността се оценява и прогнозира способността на предприятието да погасява финансовите си задължения в срок. Ликвидността се оценява чрез следните няколко основни показателя (КОЛ, КБЛ, КНЛ, КАЛ):

¹² Разработването на строго дефинирана система от показатели за прогнозиране на финансовото състояние на предприятието, независимо от конкретизацията му, е достатъчно проблематично. Възможно е да се използва балансирана система от показателите. За прогнозата на финансовото състояние на предприятието е необходима информация за капитала и активите. Известни са два метода за определяне на вероятността за несъстоятелност: двуфакторен модел на Алтман и четирифакторен прогностичен модел на Тафлер. Анализът по Алтман се основава върху данните от годишната отчетност, като се изчислява коефициентът на текущата ликвидност и показателят на пределното тегло на заемните средства в пасивите и се пресмята показателят С1, който определя вероятността за банкрут. За прогнозната система на Тафлер е необходимо да се пресмятат коефициентите Х1, Х2, Х3, Х4, след което се пресмята коефициентът $Z = X1 + X2 + X3 + X4$, където Х1 – печалбата/ текущите задължения; Х2 – текущите активи/ общата сума на задълженията; Х3 – текущите задължения/общата сума на активите; Х4 – приходите / размера на активите.

Коефициент на обща ликвидност – КОЛ

$$\text{КОЛ} = \frac{\text{Краткотрайни активи}}{\text{Краткотрайни задължения}}$$

Коефициентът показва с каква част от краткотрайни активи /материални запаси + вземания + инвестиции + парични средства/ са покрити краткосрочните задължения на предприятието. Чрез него се добива представа за способността му да покрива задълженията по текущи операции. Приема се, че при коефициент на обща ликвидност *от 1.25 до 1,50* ликвидността на фирмата е оптимален.¹³

Коефициент на бърза ликвидност – КБЛ

$$\text{КБЛ} = \frac{\text{Краткосрочни вземания} + \text{Краткосрочни инвестиции} + \text{Парични средства}}{\text{Краткосрочни задължения}}$$

Коефициентът представлява отношение между краткотрайните активи, които са намалени с материалните запаси и краткосрочните задължения и показва каква част от ликвидните активи служат за покритие на краткосрочните задължения на предприятието. За оптимална оценка на коефициента на бърза ликвидност се приема единица. Приема се, че в посочения коефициент, времето за реализиране на текущите ресурси се обвързва по-силно / в сравнение с коефициента на обща ликвидност/ със срока за погасяване на текущите задължения, поради което коефициентът на бърза ликвидност е по-точен измерител на краткосрочната платежоспособност, в сравнение с този на обща ликвидност.¹⁴

Коефициент на незабавна ликвидност – КНЛ

$$\text{КНЛ} = \frac{\text{Краткосрочни инвестиции} + \text{Парични средства}}{\text{Краткосрочни задължения}}$$

Коефициентът е отношение на краткотрайните активи, от които са приспаднати не само материалните запаси, но и инвестициите, към краткосрочните задължения. Неговата стойност показва доколко вземанията и паричните средства, т.е. наличните финансови средства, могат да покрият текущите задължения на предприятието. За оптимални оценки на този коефициент се приемат *0,5 и 1.00*.¹⁵

Коефициент на абсолютна ликвидност – КАЛ

$$\text{КАЛ} = \frac{\text{Парични средства}}{\text{Краткосрочни задължения}}$$

¹³ Касърова В. Финансов анализ на фирмата. С., 2011, НБУ.

¹⁴ Касърова В., цит.съч

¹⁵ Касърова В., цит.съч.

Коефициентът определя касовата ликвидност и дава представа за това, дали предприятието е способно да изпълнява платежните си задължения по всяко време. Прекалено високи стойности на този коефициент биха били или показател за излишна гаранция на текущата платежоспособност или за несъответствие между счетоводните записвания и реално наличните парични средства в брой в касата на предприятието. За оптимални оценки на коефициента на абсолютна ликвидност се приемат стойности $0,20 - 0,25$.¹⁶

Описаните по-горе изчисления, зависят от счетоводните записвания за касовите наличности и наличието на материални запаси в предприятието на търговеца. Реалното наличие на тези активи е въпрос, на който трудно може да бъде даден отговор от външно обследване, особено предвид възможността търговецът „мигновено“ да се разпореди с тях, дори и същите да са действително налични. Реално, дори и при компетентен преглед на счетоводните регистри и коректно изчисление на коефициентите въз основа на счетоводните записвания, резултатите ще са най-вероятно неточни. Поточни изчисления биха били възможни при провеждане на инвентаризация с максимално добросъвестно съдействие от страна на търговеца, но дори и след подобно изчисление, „сдбата“ на краткотрайните активи на предприятието не може да бъде сигурна. От една страна съдът неминуемо следва да се довери до определена степен на предоставената от търговеца информация, от втора страна, тази информация почти със сигурност ще следва да бъде потвърдена от заключение на вещо лице и допълнително, съдът следва да анализира в проекция развитието на правоотношенията на търговеца за следващите 6 /шест/ месеца, за да може да прецени наличието или липсата на непосредствена опасност от неплатежоспособност.

1.2. Общите ограничителни условия, преграждащи откриването на производството по стабилизация са изброени в четири отделни хипотези на чл. 762, ал.3 ТЗ:

Недопустимо е откриване на производство за:

1.Търговец, който в законоустановените срокове не е поискал обявяване в търговския регистър на годишните си финансови отчети за последните три години преди подаване на молбата за стабилизация. По аналогия със сходни текстове, касаещи производството по несъстоятелност и предвид факта, че производството по стабилизация е предвидено за търговци, водещи редовно и коректно счетоводна отчетност, може да се приеме, че първото ограничително условие е санкция за

¹⁶ Касърова В., цит.съч.

недобросъвестните търговци, прикриващи лошото финансово състояние на дружеството пред трети лица.

2.Търговец, за когото е откривано производство по стабилизация през последните три години преди подаване на молбата за стабилизация. Предвиденото условие е санкция за търговец, на когото вече е бил даден шанс за постигане на споразумение с кредиторите под защита на производството по стабилизация, но производството очевидно не е постигнало своята цел, след като в три годишния срок на максимална разсроченост на паричните задължения, съгласно чл. 770 ал. 5 на ТЗ, за търговското предприятие все още е актуален въпросът за непосредствена опасност от изпадане в неплатежоспособност.

3.Търговец, за когото е подадена молба за откриване на производство по несъстоятелност преди подаване на молбата за стабилизация. Логиката на текста е, че в момент, предхождащ момента на подаване на молба за откриване на производството по стабилизация вече има подадена такава за откриване на производство по несъстоятелност. Считаме, че третият ограничителен критерий следва да се тълкува като недопускане на разглеждането и в двете производства едновременно възможността за саниране на търговското предприятие, с взаимозключващи правни последици за страните. В този случай законодателен приоритет се отдава на производството по несъстоятелност, независимо от кого е подадена молбата: от кредитора или длъжника, т.к. последното предлага възможност и за справедливо удовлетворяване на кредиторите и за оздравяване на предприятието на длъжника.¹⁷ Тоест за вече неплатежоспособния търговец стабилизацията не е алтернатива. А за онези, които биха имали шанс да се стабилизират, реализацията на производството е правната възможност.

Обсъждайки въпроса за защитеността на кредитора: дали той остава по-защитен в несъстоятелността, следва да се отбележи, че първо, производството по стабилизацията цели преди всичко защита на длъжника; второ, рискът за кредитора си остава и при едното и другото производство, но при стабилизацията степента му ще зависи от съдържанието на споразумението и контрола върху изпълнението му.¹⁸

¹⁷ В чл. 601 ал. 1 от ТЗ е изрично посочено, че „производството по несъстоятелност има за цел да **осигури справедливо удовлетворяване на кредиторите и възможност за оздравяване на предприятието** на длъжника“, а според ал. 2, че при това се отчитат интересите както на кредиторите, така и на длъжника, и неговите работници.

¹⁸ Атанасова, Д., Новото производство по стабилизация на търговец, http://www.capital.bg/biznes/konsult/2017/02/12/2910333_novoto_proizvodstvo_po_stabilizacia_na_turgovec/

Тук е мястото да се направи сравнение между производството на саниране на търговското предприятие по време на несъстоятелност и производството по стабилизация. *На първо място*, най-съществената разлика е в това, че единият план се реализира при вече открито производство по несъстоятелност, а планът за стабилизация има за цел точно предотвратяване откриването на такова. Анализът на обществените отношения във връзка с прилагането на института на несъстоятелността обективно е показал, че в изключително редки случаи производствата завършват с оздравяване на предприятието на търговеца. Поради този факт, с новоприетата част пета на ТЗ се прави опит да се даде шанс на добросъвестните търговци да избегнат откриване на производство по несъстоятелност, преграждайки пътя на кредиторите чрез предложение на план за стабилизация. *Второ, за да се реализира възможността за приключване на производството по несъстоятелност с план за оздравяване на длъжника /чл. 696 – 709 ТЗ/, следва да се е реализирало условието, да бъде утвърден окончателен списък на вземанията, а при наличие на множество заведени иски между кредитори /694 ТЗ/ утвърждаването на списъка може да отнеме много дълъг период от време. През този период се трупат разходи, свързани с обезпечаване поддържането на производството по несъстоятелност, междуременно търговското предприятие е с лоша репутация и търговският оборот го избягва и съответно наличието на тези утежняващи условия правят възможността за реализиране на успешен план за оздравяване много малка.*

В развитието на производството по несъстоятелност е предвидена и *втора, сходна възможност за стабилизация на търговеца*, чрез постигане на извънсъдебно споразумение с кредиторите /чл. 740-741а ТЗ/. Според тази възможност, кредиторите и длъжникът могат да предотвратят ликвидиранието на търговското предприятие и в по ранен етап на производството по несъстоятелност с постигане на споразумение. Основният проблем на тази предвидена от закона възможност е, че договорът следва да бъде одобрен от всички кредитори с допълнително изискване, те да са и с приети вземания. Тези условия, предопределят, че подобен договор би бил възможен единствено след реализирането на процеса на оспорване на списъци с вземания и производства по установителни иски, водени между кредиторите /чл. 694 ТЗ/. *Предвидените тежки условия, обща воля на всички кредитори и вече реализирани продължителни съдебни процедури, ограничават съществено възможността за постигане на извънсъдебно споразумение.* В тази връзка, законодателят целесъобразно е потърсил начин, за облекчаване на пътя на добросъвестния търговец, в опитите му за уреждане на отношенията му с кредиторите. Открит остава въпросът за ефективността на този способ, с оглед на необходимостта производството да е бързо, достъпно, да не е съпътствано от допълнителни утеж-

няващи процедурата искови процеси и да не изисква съгласието на всички кредитори, с едновременна гаранция за правата им. *На трето място*, предвиденото от закона производство по стабилизация се открива само за поискалия го търговец, с едно изрично уточнено изключение. По силата на закона, при откриване на производство за търговец – търговско дружество, се смята за открито и производство за неограничено отговорните съдружници в дружеството. Изрично предвиденото изключение следва да се тълкува като защита за интересите на неограничено отговорните съдружници.

4. Още едно ограничение, когато повече от една пета от задълженията на търговеца са към свързани лица и към лица, които са придобили през последните три години вземания от свързани с търговеца лица. Свързани лица съгласно § 1, ал.1 от ДР, на ТЗ са: съпрузите, роднините по права линия – без ограничения, по сребрена линия – до четвърта степен включително, и роднините по сватовство – до трета степен включително; работодател и работник; лицата, едното от които участва в управлението на дружеството на другото; съдружниците; дружество и лице, което притежава повече от 5 на сто от дяловете и акциите, издадени с право на глас в дружеството; лицата, чиято дейност се контролира пряко или косвено от трето лице; лицата, които съвместно контролират пряко или косвено трето лице; лицата, едното от които е търговски представител на другото; лицата, едното от които е направило дарение в полза на другото. Съгласно ал.2 на същия параграф: "Свързани лица" са и лицата, които участват пряко или косвено в управлението, контрола или капитала на друго лице или лица, поради което между тях могат да се уговорят условия, различни от обичайните.

Широкият кръг отношения, които следва да се обследват с оглед постигане на обоснован извод, за наличие или липса на основание за прилагане на четвъртото ограничително условие, неминуемо ще води до практически затруднения за съда, като решаващ орган.

1.3. Основания за неприложимост на производството по стабилизация към определени групи субекти. Компетентен съд

Законът в чл.764 посочва изрично изброени субекти, спрямо които производството по стабилизация е неприложимо. *Първата група* са търговците – публични предприятия, упражняващи държавен монопол или създадени с особен закон. За тези субекти не може да се провежда производство по несъстоятелност и е безпредметно да бъде търсен път за стабилизирането им по частноправен ред с основна цел, предотвратяване откриването на производство по несъстоятелност. *Втората група* са банките и застрахователите. Специфичната нормативна уредба, регулираща дейността на посочените субекти, както и

наличието на отделни специални закони, уреждащи банковата несъстоятелност и реструктурирането на застрахователните дружества правят тези изключения логични и необходими. *Като законодателен пропуск може да се коментира невключването в списъка на инвестиционните посредници, процедурата за възстановява и реструктуриране на които също е регулирана от специален закон, предвид спецификата на упражняваната от тях дейност.*¹⁹

Компетентен да разгледа молбата за откриване на производство по стабилизация е окръжния съд по седалището на търговеца към момента на подаване молбата за стабилизация. (вж.чл.765 ТЗ). Това законодателно решение е логично и съответстващо на традициите, регулиращи правилата за подсъдност при сходни съдебни производства.

1.4. Участие на кредиторите в производството по стабилизация

Като първа гаранция за защита на интересите на кредиторите чл. 766, ал.1 от ТЗ предвижда право на участие в производството на всички кредитори на търговеца, включително кредиторите, на които той е учредил обезпечения за задължения на трети лица. Текстът не съдържа ограничение за право на участие само на кредитори по търговски сделки, а съдържа клауза за равнопоставеност на всички кредитори на търговеца от един и същ клас.

За кредиторите, с непарични вземания е предвидено непаричните задължения на търговеца да се превръщат в парични по пазарната им стойност към датата на подаване на молбата за стабилизация. (ал.3 на същия чл.) В практически план това „превръщане“ може да доведе до сериозни процедурни затруднения, особено, ако още с подаването на молбата към същата не е направена обективна и безпристрастна пазарна оценка, която съдът да кредитира. При липса на такава, съдът следва да допусне и разчита на оценката на назначени в производството вещи лица.

Важна гаранция за интересите на кредиторите в производството е, че същите запазват правата си по дадените обезпечения.

Новоприетата част пета на ТЗ съдържа редица текстове, уреждащи негативни последици за длъжника и/или за кредиторите му свързани лица. Чл. 766 ал. 5 от ТЗ съдържа изрична разпоредба, съгласно която кредиторите свързани лица с търговеца се удовлетворяват само след пълно удовлетворяване на всички останали кредитори. Основната

¹⁹ Закон за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници – в сила от 14.08.2015 г. обн. ДВ. бр. 62 от 14 Август 2015 г., доп. ДВ. бр. 59 от 29 Юли 2016 г., изм. ДВ. бр. 85 от 24 Октомври 2017 г., изм. и доп. ДВ. бр. 91 от 14 Ноември 2017 г., изм. ДВ. бр. 97 от 5 Декември 2017 г.

идея за санкция на недобросъвестно поведение е лесна за логическо извеждане, но абсолютизирането на отношението спрямо кредиторите, свързани лица може да се тълкува и в негативен план. Търговецът може да дължи и издръжка на свързано лице, а текстът на закона категорично поставя вземането за издръжка на последно място.

Следва да се отбележи, че производството по стабилизация по начина, който е уреден в закона, не създава предпоставки за лесно ощетяване на кредиторите. Най-голяма гаранция за тях е предвиденият персонален кръг на действие на одобрения план за стабилизация – той ще има преобразуващо действие само за онези кредитори, които са участвали в производството.²⁰

Институтите на ТН в САЩ, Франция и Япония са ориентирани към длъжника и целта им е финансово оздравяване на несъстоятелния длъжник. Таково законодателно решение в полза на длъжника по-скоро е политическо, тъй като за приоритетно се признава запазването на компаниите, изпаднали в несъстоятелност, отколкото тяхната ликвидация. Смята се, че съществен недостатък на този модел е *възможността за злоупотреба с право от длъжника*. Правните системи на Великобритания и Германия са ориентирани към кредитора и несъстоятелността е начин за връщането на дълговете на кредитора, като за тази цел се разпродава имуществото на длъжника. Очевиден недостатък на този модел е поощряване на ликвидацията на предприятието на търговеца, а не неговото оздравяване.

Българският законодател, чрез правната уредба на производството по стабилизация на търговеца, създава институт за превенция на търговската несъстоятелност, като защитава интересите и на кредиторите, и на длъжника в полза на социалната политика и пазарната икономика. Предвид динамиката на развитието на обществените отношения и продължаващата хармонизация на правните рамки на държавите от Европейския съюз, може да се очакват бъдещи законодателни промени, касаещи и производството по стабилизация. С регламентирането на производството по стабилизация, нашето право бе приведено в съответствие с Препоръката на ЕК от 2014 г. (с някои особености по отношение на изпълнението на част от обезпечените вземания). По въпроса, дали тази уредба ще се радва на стабилност във времето, считаме, че само практиката на прилагането ще покаже.²¹

²⁰ Георгиев, А., Производството по стабилизация – дълго чакана глътка въздух или капан за „стабилността“, <http://gramada.org/>

²¹ Мангачев, И., „Производство по стабилизация – минало, настояще и бъдеще“, <http://gramada.org/>

1.5. Вписване и обявяване на актовете в производството по стабилизация

Предвидената форма за вписване и обявяване на актовете в производството е по партидата на търговеца в търговския регистър. /чл.767, ал.1 ТЗ /. Първоначално се обявява съобщение, че е подадена молба за стабилизация на търговеца. В търговския регистър се вписват както всички определения на съда в производството, така и пълни контактни данни на назначените от съда: доверено лице, проверител – регистриран одитор, и надзорен орган по изпълнението на плана за стабилизация, както и промените в тези данни. Режимът за призоваване в производството е облекчен, като е предвидено всички призовки и съобщения да се извършват чрез обявяване в търговския регистър, най-малко една седмица преди датата на заседанието, съответно събранието, за което се отнасят. С оглед обезпечаване бързина на производството законът предвижда задължение за съда да изпраща за обявяване и вписване подлежащите на това съобщения и актове в деня на постановяването им или най-късно на следващия работен ден.

1.6. Особени процесуални правила съгласно чл. 768, ал. 2 от ТЗ

Извън особените разпоредби на част пета от ТЗ, чл. 768 урежда субсидиарното прилагане на ГПК за производството по стабилизация. Тази приложимост прави възможно прилагането на установени практики при определяне възнаграждението на довереното лице, вещите лица, проверителите и надзорния орган. Допълнително са уредени и няколко особени процесуални правила. Съдът по свой почин може да установява факти и да събира доказателства, които са от значение за постановяваните в производството актове. Предвид необходимостта от обективна преценка на съда относно допустимостта и основателността на молбата за откриване на производството, правото на съда служебно да установява факти и да събира доказателства е процесуално необходимо. Съществен риск за процедурата е краткият четиримесечен срок за провеждането ѝ, предвид наличието на който е трудно процесуално предвидимо, как съдът би успял да реализира тези си правомощия, особено в хипотеза на липса на пълно и добросъвестно съдействие от страна на длъжника. Разпоредбата не противоречи на принципа за бързина на търговския оборот и съдопроизводството и в рамките на предвидените правомощия съдът, при ефективна и мотивирана работа, може да установи факти и да събере доказателства, обосноваващи крайните му изводи.

Съдът може служебно да налага предвидените в тази част обезпечителни мерки и ограничения върху действията и дейността на търговеца.

Чрез реализирането на производството длъжникът получава съществена привилегия. Всички изпълнителни производства срещу него, както и производствата по изпълнение по реда на ЗОЗ спират. Правото на съда да ограничи дейността на търговеца е необходимост, като гаранция срещу злоупотреби от страна на недобросъвестен търговец, но върху съда пада и отговорността да направи трезва преценка за точния размер на ограничения във всяка отделна хипотеза, с оглед заложената от законодателя цел – да бъде постигнато споразумение с кредиторите. Във всеки един момент длъжникът може да оттегли молбата си за откриване на производство по стабилизация и едни несъразмерно строги обезпечителни мерки и ограничения могат да бъдат много силен аргумент в тази посока.

Съдът се произнася в тридневен срок по молба на участник в производството, освен ако в тази част е установен друг срок.

Производството по стабилизация е заложено като възможно в ограничен срок – 4 месеца. Във връзка със стремежа за постигане на бързина в процеса, предвиденият срок за произнасяне от страна на съда е целесъобразен, но доколкото законодателно закрепени срокове в сходни производства се тълкуват, като инструктивни, малко вероятно е на практика правната норма да се спазва стриктно.

Производството по стабилизация не може да се спира освен в случаите на смърт на молителя – едноличен търговец или неограничено отговорен съдружник.

С разпоредбата се цели максимално обезпечаване на целта на закона. Целта е, при наличие на показатели, правещи потенциално възможно споразумението с кредиторите, производството да не може да бъде спирано въз основа на несъществени основания. Споразумение с кредиторите може да бъде постигнато, може и да не бъде постигнато, но докато съществува реална обозрима хипотеза при която то е възможно и целесъобразно, законодателят прави опит да гарантира възможността тази хипотеза да бъде търсена от участниците в производството по стабилизация. Предвиденото изключение за спиране на производството само в случаите на смърт на молителя – едноличен търговец или неограничено отговорен съдружник, произтича от статута им на лица, носещи пълна и неограничена имуществена отговорност, обезпечаваша вземанията на кредиторите. След смъртта на неограничено отговорното физическо лице, производството ще зависи от уреждането на наследствените отношения и конституирането на нова страна/страни в производството.

Молбата за стабилизация не може да се оттегля след постановяване на определение на съда за утвърждаване на плана за стабилизация.

Длъжникът, като инициатор на производството, целейки постигане на споразумение с кредиторите получава възможността да се облагодетелства от спирането на изпълнението срещу него и авторитетната „посредническа“ роля на съда в опита за постигане на споразумение. Логично, след утвърждаването на плана за стабилизация, възможността му да прекрати производството с оттегляне на молбата за откриването му е отнета. Предвидена е гаранция срещу потенциална процесуална злоупотреба с цел единствено „печелене на време“ за сметка на останалите участници в производството.

Допълнително изрично е признато правото, търговецът, довереното лице, проверителят – регистриран одитор, и всеки кредитор да може да преглеждат книгата в производството по стабилизация и да получават преписи от тях. Това закрепено от законодателя право от една страна е гаранция за „прозрачността на производството“, но от друга е риск за кредиторите във връзка с възможността за разкриване на търговски тайни и специфики на ценообразуване. Практически всеки доставчик на търговеца с лекота може да получи информация за цените на конкурентите, както и подробности за схемата на изграждане на правоотношения и практиката им на договаряне.

С предвиденото от законодателя производство е предоставена възможност на добросъвестните търговци, застрашени от неплатежоспособност, да потърсят споразумение с кредиторите си не само чрез търговски преговори, но и чрез защитните функции на съдебната процедура. За да са ефективно приложими правните норми е необходим предварителен ясен анализ на състоянието „непосредствена опасност от неплатежоспособност“ както и на визия за бъдещите спасителни за стопанското предприятие действия, включващи и необходими отстъпки от страна на кредиторите на търговеца, които отстъпки да са трудно постижими или невъзможни за постигане чрез индивидуални търговски преговори.

2. Откриване и правни последици от откриване на производството по стабилизация на търговец

2.1. Молба за стабилизация (задължително съдържание) и разглеждане. Формални и материални предпоставки за отхвърляне на молбата по чл. 773 ТЗ

Производството по стабилизация е допустимо да започне единствено по молба на търговеца или от негов пълномощник с изрично писмено пълномощно. За подаването на молбата не е нужно решение на ОС на капиталово ТД или на кооперация. Прокуристът не е легитимиран да подава молба, тъй като предлагането на план за стабилизация е дейс-

твие, което е основано върху строго личната преценка на търговеца и излиза извън упражняването на търговското занятие.²²

Предвид спецификата на процедурата, законът предвижда редица задължителни реквизити на молбата, както и задължително съдържание за същата. Освен индивидуализиращите данни на търговеца, същият е задължен да представи и следната информация:

- задълженията към всички кредитори, с посочен вид, размер и падеж, както и предоставени обезпечения или наложени в тяхна полза обезпечителни мерки;
- данни на кредитори, свързани лица или такива, които са били свързани лица през последните три години преди подаване на молбата с посочване на размера на задълженията към тях;
- данни за имущественото състояние на търговеца, за учредените върху имуществото обезпечения и за наложените обезпечителни мерки; (Законът използва обобщено понятие „данни за имущественото състояние на търговеца“. Така формулирана разпоредбата предоставя свободна форма на изложение на необходимите данни);
- подробно изложение за съдебните спорове, по които търговецът е страна, както и за изпълнителните производства, по които търговецът е вискател или длъжник, включително данни за действия по извънсъдебно удовлетворяване на кредитори;
- подробна информация за осъществяваната от търговеца стопанска дейност през последните три години, броя на наетите служители през периода /справката би следвало да съдържа, както данни за сключените през периода трудови договори, така и данни за прекратените през периода такива/, сключените договори, чието изпълнение обезпечава пряко извършването на производствената и търговската дейност;
- данни за разпоредителни действия с имущество на търговеца извън кръга на обичайната му търговска дейност, извършени през последните три години, както и причините за извършените разпореждания;
- изложение на обстоятелствата, които обуславят обосноваването, че търговецът е в непосредствена опасност от неплатежоспособност, причините, поради които се предлага план за стабилизация, както и целите които ще се постигнат чрез плана. Аргументираното и логически издържано представяне на тази информация ще е от значение за формиране на вътрешното убеждение на съда относно основателността на молбата.

²² Григоров, Г., Несъстоятелност, Сиби 2017, с. 441.

- прогнозен погасителен план, за начина, сроковете и условията, при които търговецът ще плати задълженията си;
- степента на удовлетворяване, което всеки клас кредитори би получил при изпълнение на погасителния план, в сравнение с това, което би получил при осребряване на имуществото по предвидения от закона ред. Прогнозният характер на тази справка и невъзможността да бъде определена със сигурност степента на удовлетворение при осребряване по предвидения от закона ред правят исканата информация относителна и доколкото ще е изготвена и предоставена от търговеца, за преценка на нейната коректност съдът ще се нуждае от независимото становище на вещи лица;
- гаранциите и обезпеченията, които търговецът е готов да предостави на всеки клас кредитори във връзка с изпълнение на плана;
- предвижданията от търговеца действия, обезпечаващи изпълнението на плана;
- други обстоятелства от значение за предлагания план за стабилизация по преценка на търговеца, включително назначаване на надзорен орган.

Индивидуалните особености на всеки бизнес модел, застрашен от неплатежоспособност, които търговецът при полагане на дължима грижа и добросъвестно поведение би следвало да познава в детайли, могат да намерят своето изложение в частта „други обстоятелства“. Доколко, на практика, е оправдано очакването, че търговецът може сам да поиска и назначаване на надзорен орган е дискуссионен въпрос, особено предвид съпътстващите го разходи.

Задължителните приложения към молбата са единадесет на брой.

Задължително приложение за всички кредитори е посочване на размер на вземане и обезпечения, включително писмени доказателства за вземанията и обезпеченията, а за непаричните вземания – оценка за пазарната стойност на непаричното вземане, изготвена към датата на подаване на молбата. Изискването пазарната оценка да е изготвена към датата на подаването на молбата очевидно цели максимална актуалност на оценката, но буквалното изпълнение на задължението технически би било трудно осъществимо.

Задължително приложение са списък на кредиторите, на трети лица, в полза на които търговецът е учредил обезпечения, както и писмени доказателства за учредените обезпечения и списък на всички длъжници, размер на задълженията, основание и падеж, както и данни за свързаните лица – длъжници, включително преценка, кои от взема-

нията са трудно събираеми или несъбираеми. За да се прецени, че изложената от длъжника преценка относно събираемостта на вземанията е вярна, би следвало да е налична и информация за предприети от длъжника действия за събиране на вземания, но задължение за предоставяне на такава информация законът не е предвидил.

Молбата следва да е окомплектована с финансов отчет към края на месеца, предхождащ месеца, през който е подадена. Разпоредбата не конкретизира вида и броя на справките, които следва да съдържа въпросния финансов отчет, но предвид интереса на търговеца молбата да бъде уважена, би следвало предоставеният отчет да е максимално подробен и изчерпателен като съдържание. Част от приложенията са преписи на ГФО и КГФО, придружени от доклади за дейността и консолидирани доклади за дейността, включително и доклади на одитори, ако отчетите подлежат на задължителен финансов одит за последните три години. Предвид задължението на съда да извърши проверка за допустимостта на молбата съгласно разпоредбата на чл. 762 ал. 3 т. 1 от ТЗ, задължението за предоставяне на описаните по-горе отчети и доклади може да се характеризира като подпомагащо действие от технически характер. Производството съдържа гаранции за преграждане на пътя на недобросъвестни търговци към план за стабилизация, а добросъвестен търговец не би могъл да представи информация, различна от вече заявената за обявяване в търговския регистър. Изключение е хипотезата за ГФО за предходната година в периода от месец януари до месец юни на годината, в която се подава молбата, предвид факта, че все още няма да е изтекъл срокът за обявяване на ГФО в ТР.

Друга задължителна част от молбата е приложен опис на активите и пасивите по балансова стойност към датата на подаване на молбата, както и инвентаризационни описи на активите за последните три години преди подаване на молбата. Буквалното изпълнение на задължението за определяне на балансовата стойност, предвид особеността, че амортизационните начисления се извършват на месечна база би било напълно изпълнимо единствено в хипотеза, при която счетоводните справки се съставят в края на последния ден на определен календарен месец и в същия ден търговецът подава и молбата в компетентния окръжен съд. На практика, балансовата стойност ще бъде определена към края на месеца, предхождащ месеца, в който се подава молбата. Търговецът следва да осигури списък на неизискуемите към момента на подаване на молбата задължения на търговеца, чиято изискуемост ще настъпи в следващите 6 месеца от подаване на молбата за стабилизация. Анализът на информацията от този списък, съпоставена с анализа на информацията за задълженията с вече настъпил падеж, съпоставени с прогнозен паричен поток за следващите 6

(шест) месеца и прогнозни постъпления от обичайната стопанска дейност ще са основен фактор при формиране на преценката на съда за основателността или неоснователността на молбата. Законът не предвижда задължение за търговецът да представи прогнозни финансови справки, под формата на прогнозен ОПП за следващите 6 /шест/ месеца, а съдът е малко вероятно да може да състави самостоятелно такъв. От обективна страна, преди нещо лице да обследва финансовите показатели на търговеца и да анализира прогнозни данни за следващите 6 (шест) месеца, съответно да изчисли коефициентите на ликвидност на търговеца, пътят на съда за точна преценка за наличието или липсата на „непосредствена опасност от неплатежоспособност“ е преграден.

Част от приложенията е списък на извършените от търговеца плащания над 3 000 лв. през последната година и за извършените плащания над 3 000 лв. към свързани лица през последните три години. Изпълнението на задължението за посочване на исканата информация може да спомогне за отговор на въпроса, дали търговецът води търговските си дела добросъвестно, но законодателят е пропуснал да вмени в задължение и посочване на плащания, всяко от които е под 3 000 лв., но са плащания по едно и също правоотношение и общият размер на плащанията по правоотношението е над 3000 лв.

Необходима част от комплектованата молба е опис на личното имущество и имуществото – съпругеска имуществена общност – за едноличния търговец и неограничено отговорния съдружник. Хипотезите с откриване на производство по стабилизация за едноличен търговец и за неограничено отговорен съдружник вероятно ще са с малко практическо приложение. Изискваната информация е с оглед индивидуализацията на тази част от имуществото на лицата, която би могла да служи за удовлетворение на кредиторите им.

Към молбата следва да се приложи подробен план за стабилизация на търговеца, съдържащ сроковете, условията и начините на плащане на кредиторите, както и степента на удовлетворяване на кредиторите, предлаганите гаранции и обезпечения. Търговецът е задължен да представи прецизно изградена схема на разплащания, почиваща върху подробен и задълбочен анализ на прогнозните парични потоци от дейността на предприятието, от който анализ да може да се направи извод, че след изпълнението на плана, предприятието ще може да продължи да осъществява дейност като жизнеспособна стопанска единица.

Задължително условие за провеждането на производството по стабилизация е, търговецът да е уведомил НАП за предстоящото подаване на молба за стабилизация. С оглед осигуряване на бързината на производството, за разлика от производствата по ликвидация, в случая,

няма изискване да се изчаква нарочно удостоверение от НАП потвърждаващо уведомяването.

„Делото, което съдът образува по молбата за откриване на производството по стабилизация е гражданско охранително. Затова към молбата следва да се приложи и квитанция за внесена държавна такса от 25 лв. /чл. 16 от Тарифата за държавните такси, които се събират от съдилищата по ГПК/.“²³

Текстът на закона извежда няколко специфични задължителни изисквания според вида на предложениния план:

- ако планът предвижда частично опрощаване на задълженията на търговеца, задължително следва да се предвижда удовлетворяване най-малко от 50% от вземанията, освен за кредиторите, свързани лица с търговеца;
- ако планът предвижда частично опрощаване на задълженията на търговеца, за обезпечените кредитори планът трябва да предвижда удовлетворяване в размер на пазарната стойност на учредените им обезпечения и не по-малко от 50 % от вземанията им, като към молбата за оздравяване се прилага и пазарна оценка на учредените от търговеца обезпечения. Предвиденото в закона ограничение ще предизвика редица практически въпроси и проблеми. От една страна, представената от търговеца пазарна оценка следва да се кредитира от съда. От втора страна, обезпечените кредитори са преди всичко банки и практиката на банково кредитиране е наложила обезпечения в размер много по-голям от 50% от размера на кредита. Т.е. възможностите на плана ще са ограничени от високата стойност на обезпеченията и хипотезата, при която се предвижда опрощаване на задължения на търговеца в по-голям размер няма да може да намери практическо приложение.

Не е ясно защо на самия обезпечен кредитор не е дадена възможност да се откаже от тази своя привилегия. Той би могъл да направи това по един начин – като опрости част от задължението на стабилизацията се търговец с договор (чл. 108 ЗЗД), но пък това опрощаване трябва да бъде под условие за одобряване на плана, за да не бъде поставен кредиторът в по-лошо положение спрямо останалите, а не е ясно дали подобна уговорка (за опрощаване под условие) е действителна.²⁴

Когато планът предвижда разсрочване на задълженията, срокът за плащане към всички кредитори не може да е по-дълъг от три години

²³ Григоров, Г., цит.съч.

²⁴ Георгиев, А., Производството по стабилизация – дълго чакана глътка въздух или капан за „стабилността“, <http://gramada.org/>

от датата на прекратяване на производството по стабилизация. Определеният от законодателя срок е разумен, но следва да се обмислят и хипотези с налични банкови кредити и лизингови схеми, при които определените в договорите схеми на плащане са с много по-дълъг период и споразумението следва да касае само падежирали до момента задължения и с предстоящ падеж през следващите три години, след което да се прилага първоначално договорения погасителен план.

Когато планът предвижда продажба на цялото предприятие, на обособени части от предприятието или на отделни имуществени права, към молбата следва да се приложи и пазарна оценка на съответното имущество – предмет на сделката, както и проект на договор, подписан от купувача. Така формулирано задължението е малко вероятно да получи практическо приложение на реален пазарен принцип. Изискването купувачът да е подписал в аванс договор за покупка е изпълнимо само в хипотези на договаряне с подставени или свързани лица, при сделки, организирани не на свободен пазарен принцип. Предвид общите разпоредби, според които при производство по несъстоятелност, правата на обезпечените кредитори се запазват, очевидно законодателят има предвид разпореждане с необременено с обезпечения имущество. Ако търговец е в състояние да организира пазарна продажба на имущество, която да е целесъобразна и от полза за стабилизиране на дейността, защо би му било нужно да минава през одобрението на производството по стабилизация за конкретната сделка, а да не я направи самостоятелно преди подаването на молбата?!

Когато планът за стабилизация предвижда превръщане на вземане в част от капитала, към молбата се прилага пазарна оценка на вземането и предварителното съгласие на кредитора да запише дялове, съответно акции, срещу вземането си. Член 700, ал. 6 се прилага съответно. Текстът предвижда подготовка на последваща реорганизация на собствеността на търговското предприятие. Изричната препратка към производството по оздравяване при несъстоятелност и „изземването“ на волята на общото събрание на акционерите, съответно съдружниците поставя въпроса за възможни хипотези, при които правата им могат да са съществено нарушени.

Добре структурираната, аргументирана, задълбочено и прецизно подготвена и комплектована молба за откриване на производство по стабилизация е сериозна задача за търговеца. Големият обем информация и необходимостта да се анализират прогнозни данни, правят малко вероятна хипотезата, при която съдът в изпълнение на чл. 771 ал. 1 от ТЗ разглежда молбата по същество незабавно в закрито заседание. Хипотезата за произнасяне незабавно в закрито заседание по-скоро би намерила приложение в случаите, при които са налице пречки за откриване на производството и съдът го прекратява с разпореж-

дане или при наличие на непълноти и пороци, отстраняването на които в седемдневен срок да бъде указано от съда на търговеца с обявяване на съобщение в търговския регистър. Ал. 4 на чл. 771 ТЗ предвижда изключение за разглеждане на молбата в открито съдебно заседание, което изключение по-скоро ще се превърне в правило. Основанието за насрочване за разглеждане в ОСЗ от една страна може да е необходимост от изслушване на търговеца, но от друга е и необходимостта от събиране на други доказателства. Предвид сложността на материята, която следва да бъде обследвана и необходимостта от специфични познания в областта на счетоводството и бизнес финансите, по вероятно е съдът да предпочете да насрочи разглеждането в ОСЗ, на което да бъде изслушано и независимото и обективно заключение на назначено от съда вещо лице, което да бъде изготвено при подробен и пълен анализ на счетоводните записвания на търговеца и след изготвяне на прогнозни справки за паричните потоци през следващите 6 /шест/ месеца.

Законът овластява и задължава съдът да отхвърли молбата за откриване на производство при наличие на следните формални предпоставки:

- когато планът предвижда да бъдат опростени повече от 50% от вземанията на всички кредитори, с изключение на свързаните лица;
- ако съдът установи, че търговецът е неплатежоспособен или свръхзадлъжнял;
- ако търговецът не се яви в насроченото ОСЗ за разглеждане на молбата или откаже да даде поискани от съда обяснения;
- предложението за стабилизация очевидно не отговаря на имущественото и финансовото състояние на търговеца;
- изложените в молбата на търговеца обстоятелства очевидно не съответстват на данните от обявените в търговския регистър годишни финансови отчети и на останалите приложени към молбата доказателства;
- опасността от неплатежоспособност на търговеца се дължи на недобросъвестност или неполагане на грижата на добрия търговец при воденето на търговските дела;
- не са спазени правилата по прилагане на законодателството за държавните помощи.
- Право на преценка на съда, дали да отхвърли молбата е дадено при следните хипотези:

- през последните три години преди подаване на молбата търговецът е извършил безвъзмездни сделки или сделки, явно намаляващи имуществото му;
- липсват условия и възможности за продължаване на дейността на търговеца след приемане на плана за стабилизация.

2.2. Откриване на производството

Когато не са налице задължителни основания за отхвърляне на молбата и съдът прецени, че са налице основания за откриване на производството по стабилизация съдът постановява определение за откриване на производството. Съдът има широка възможност за преценка, предвид факултативните основания за отхвърляне на молбата и вътрешното му убеждение относно наличието или липсата на условия и възможности за продължаване на дейността на търговеца след приемане на плана за стабилизацията. При следване на целта на закона и наличие на реална обоснована и аргументирана възможност за изпълнение на предложения план, съдът открива производството по стабилизация. С определението за откриване съдът задължително назначава и доверено лице, определя възнаграждението му и определя дата на ОСЗ за разглеждане и приемане на предложението от търговеца план за стабилизация, не по-късно от три месеца от датата на откриване на производството. Допълнително, съдът може да допусне каквито сметне за необходими обезпечителни мерки спрямо имуществото на търговеца, както и да назначи проверител – регистриран одитор. Постановеното определение действа по отношение на всички и заедно с обявяването му, съдът обявява в ТР и изготвения от търговеца списък на кредиторите.

Законодателят е предоставил на съда преценката, как да охранява имуществото на търговеца. Рискът за търговеца е обезпечителните мерки да са несъразмерно тежки и обременяващи дейността му, на което обаче същият може да противодейства като оттегли молбата за откриване на производството. Новата за законодателството задължителна фигура на „доверено лице“ също представлява риск за интересите на търговеца, най-малкото заради широките правомощия, които законът му е отредил и липсата на ограничение за възнаграждението, което съдът може да постанови като дължимо.

2.3. Последици от откриване на производството (дата, фирма, ограничаване на дейността на търговеца, прекратяване на договорите, задължение за съдействие, спиране на изпълнителните действия срещу търговеца)

Производството по стабилизация се смята за открито от датата на обявяване в ТР на Определението за откриването му. От откриването на производството до неговото приключване, фирмата на търговеца съдържа добавката „в производство по стабилизация“.

С определението за откриване на ПС съдът уважава молбата на търговеца, затова то не подлежи на обжалване. Определението действа по отношение на всички, затова то се обявява от съда в ТР заедно с изготвения от търговеца списък на кредиторите по чл. 770, ал. 2, т. 1 от ТЗ. Обявяването му има конститутивно действие – ПС се смята за открито от датата на обявяването му в ТР. От тази дата настъпват неговите последици и започва да тече 4-месечен срок, в рамките на който съдът е длъжен да се произнесе по утвърждаването на предложения план за стабилизация.²⁵

Производството по стабилизация е особено съдебно производство. То не е исково, защото няма за цел да реши правен спор. Не е и обезпечително, защото няма за цел да даде защита на застрашени права. То стои най-близко до *охранителното производство за съдействие и защита на права*, но не е охранително, защото засяга правната сфера както на търговеца, така и на неговите кредитори, и се развива с участието на търговеца и кредиторите му. За разлика от охранителното производство, ПС има действие по отношение на всички лица.²⁶

Основна последица от откриването на производството е ограничаването на дейността на търговеца. Срещу привилегията за спиране на принудителното изпълнение спрямо имуществото му, търговецът е принуден да търпи редица ограничения: не може да извършва плащане на задължения, възникнали преди датата на молбата за откриване на производството и неплатени на падежа /т.е. възможно е да падежът да е и след датата на подаване на молбата/, с изключение на публични задължения. Привилегията за фиска е изрично предвидена, а до колко е справедлива и обоснована е въпрос на допълнителен анализ. Съдът може да постанови търговецът да извършва дейността си под надзора на довереното лице. Как точно ще се реализира и отчита този надзор законът не указва, но е предвидена възможността, съдът да постанови търговецът да сключва всички или определени от съда сделки само след предварителното съгласие на довереното лице. Тази

²⁵ Григоров, Г., цит.съч.с. 445

²⁶ Григоров, Г., цит.съч.с. 446

тежка форма на контрол, от една страна би могла да затрудни съществено дейността на търговеца, особено, ако предварителното одобрение е задължително за всички сделки, а от друга отваря широка възможност за дискусия каква ще е съдбата на сделките, сключени в нарушение на постановеното от съда. Съгласно чл. 776 ал. 9 от ТЗ, извършените от търговеца действия и сделки в нарушение на наложените от съда ограничения не могат да се противопоставят на кредиторите в производството по стабилизация, но как точно ще се уреждат отношенията с третото лице, което е придобило права срещу насрещна престация по тези сделки е отворен въпрос. Неспазването на мярката е обстоятелство, което подлежи на установяване и при спор за наличието или липсата на спорното обстоятелство и правните последици от него, вероятно ще доведе до необходимостта от предявяване на иски от страна на кредиторите срещу третото лице за защита на интересите им.

Когато констатира, че с действията си търговецът може да застраши интересите на кредиторите, съдът може да ограничи или дори да лиши търговеца от правото да се разпорежда с имуществото си и да предостави това право на довереното лице.

Съдът може да постанови изпълнението на задължение към търговеца да се приема от довереното лице. Технически как би следвало да се осъществи изпълнението на подобна мярка е въпрос, който вероятно ще намери своя отговор, чрез откриване на специална банкова сметка, право да се разпорежда с която да има само довереното лице. При тази хипотеза възниква въпросът, дали довереното лице следва да блокира всички останали банкови сметки на търговеца, както и каква ще е съдбата на извършено плащане в брой, не на довереното лице, а на представляващия търговеца. Формалното тълкуване на закона би следвало да окачестви това плащане като невалидно и задължението към търговеца да продължава да е дължимо.

Съдът може да постанови изпълнението на парични задължения от търговеца да се извършва със съгласието на довереното лице. При прилагането на така постановената мярка, отново е актуален въпросът, какъв ще е статута на плащането към третото лице, извършено без съгласието на довереното лице, чрез съгласие дадено в хипотезата на грешка или измама или пък при формално представено съгласие, документирано с неистински документ. Плащането би следвало да се счита за извършено без основание и третото лице да дължи връщане на получената сума. При отказ на третото лице за връщане на получената сума, реално липсва яснота, чрез какъв вид отменителен иск би била възможна защитата на кредиторите на търговеца.

Съдът има широки възможности за налагане, изменение или отмяна на постановени от него ограничения, като може да налага, изменя или отменя ограничения както служебно, така и по искане на довереното лице или на всеки един от кредиторите, като е длъжен да обявява в търговския регистър актовете, които постановява.

Член 777 от ТЗ предвижда възможността, по искане на всяка от страните (предполага се, че това са длъжникът и всички кредитори) да разреши да бъде прекратен който и да било двустранен договор, по който страна е търговеца, ако той не е изпълнен изцяло или частично към момента на откриване на производството. Този ред на прекратяване е допустим по преценка на съда, че изпълнението на договора може да затрудни изпълнението на предвидения план за стабилизация и няма да причини на другата страна по-големи вреди от обичайните, като за тази страна законът е предвидил и право на обезщетение за претърпените вреди. Текстът вероятно е приет с цел да се противодейства на договори със съмнителна търговска целесъобразност и потенциално организирани от недобросъвестни търговци с цел влияние върху размера и броя на вземанията от кредитори от съответен ред. Доколкото прилагането на този текст ще е целесъобразно, особено при наличие на право на обезщетение за другата страна следва да е въпрос за задълбочена преценка на съда за всеки отделен случай.

След откриването на производството търговецът е длъжен незабавно, при направено искане от довереното лице да съобщава за поемането на всяко ново задължение, за сключването на всяка нова сделка, както и за тяхното изменение и погасяване. Особено за възникването на това задължение е, че довереното лице следва да е направило изрично искане за получаване на тази информация. При същите условия, търговецът е длъжен да осигурява на довереното лице свободен достъп до всички помещения на предприятието си, както и да осигури както на него, така и на назначения проверител възможността да преглеждат търговските му книги и всички други книжа, свързани с дейността му. При поискване от съда, довереното лице или назначения проверител, търговецът е длъжен в седем дневен срок да предоставя всяка необходима информация относно имуществото и търговската си дейност към датата на искането.

Предвидено е ограничение за правото на прихващане на кредиторите срещу техни задължения към търговеца с изключение на две хипотези. При първата хипотеза ограничението не важи, в случай, че условията за прихващане са били налице преди откриване на производството по стабилизация. При втората хипотеза, законът отново предоставя привилегия на фиска, съгласно която няма ограничение за прихващане с публични вземания. За търговеца е предвидено изрично ограничение, според което, след откриване на производството по стаби-

лизация, същият не може да извършва прихващане, когато насрещните задължения са възникнали преди откриването на производството по стабилизация.

Основна привилегия за търговеца е, че след откриване на производството по стабилизация е недопустимо образуването на изпълнителни производства срещу него и пристъпването към изпълнение по реда на Закона за особените залози срещу негово имущество. Защитата на имуществените интереси на търговеца в случая е по-силна отколкото тази, която би получил при реализиране на производство по несъстоятелност. С откриване на производството по несъстоятелност се спират само изпълнителните производства срещу имуществото, включено в масата на несъстоятелността с изключение на имуществата по чл. 193 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс, а в производството по стабилизация и тези по реда на Закона за особените залози.

Извършените до момента действия в производствата по принудително изпълнение и тези по ЗОЗ запазват силата си и за срокът на спирането се начислява лихва. Законът забранява на съдебният или публичният изпълнител да извършва нови изпълнителни действия, но не ги ограничава от възможността за извършване на действия по обезпечаване на вземането. При така формулирана разпоредба възниква въпросът, за степента и количеството на действията, които изпълнителите могат да извършат с цел обезпечаване на вземането. Законът не въвежда ограничения и е процесуално възможно, цялото имущество на търговеца да бъде възбранено и запорирано. Спирането на принудителното изпълнение и изпълнението по реда на ЗОЗ има действие до прекратяване на производството по стабилизация, като при наличие на утвърден план за стабилизация спирането се заменя с действието на определението за утвърждаване на плана за стабилизация.

Интерес представлява хипотезата, при която кредитор/взискател не е взел участие в производството по стабилизация и съответно утвърдения план не разглежда неговото право на вземане. Невключването му в списъците на кредиторите не влияе върху правата му на кредитор/взискател. Останалите кредитори в случая ще са направили съответни отстъпки, вземанията им ще са в намален размер или разсрочени, а съгласно чл. 791 ал.2. от ТЗ, планът не поражда действие за кредитор, която не е включен в списъка на кредиторите или не му е била осигурена възможност да гласува при приемането на плана. Т.е. при вече стабилизирано предприятие, невзелият участие в процедурата кредитор ще се яви в привилегировано положение, спрямо участвалите.

Като гаранция за интересите на кредиторите, законът предвижда, че за периода от откриването до прекратяването на производството по

стабилизация, давност не тече, като давностните срокове продължават да текат от прекратяване на производството, освен в случаите, когато производството приключи с утвърден план за стабилизация. Предвиденият режим за давността предвижда обща привилегия за всички кредитори, давността спира, с откриването на производството. При наличие на утвърден план, една част от кредиторите ще са с преуредени правоотношения, а друга не.

Различни са последиците за кредиторите, в зависимост от това, дали вземането им е включено в списъка на кредиторите и дали е възникнало преди датата на подаване на молбата за откриване на производството. С откриването на ПС търговецът не може да извършва плащания на задълженията, възникнали преди датата на молбата за откриване на производството /стари задължения/ и неплатени на падежа. Тази забрана се отнася само за парични задължения – търговецът може да погасява непаричните си задължения към кредиторите. Забраната по чл. 776 ал. 1 от ТЗ не засяга плащането на нови парични задължения, възникнали на и след датата на подаване на молбата.²⁷

Забраната за образуване на нови изпълнителни производства и за пристъпване към изпълнение се отнася само за кредиторите, чиито вземания към търговеца са възникнали преди датата на подаване на молбата за стабилизация; тя не се прилага за кредиторите, чиито вземания са възникнали на или след датата на подаване на молбата за стабилизация. Тези кредитори имат право да получат своите вземания от търговеца в ПС както доброволно, така и по реда на принудителното изпълнение.

Откриването на ПС не е пречка за спиране на съдебните и арбитражните производства по имуществени дела срещу търговеца, нито за образуване на нови съдебни и арбитражни производства /срв. Чл. 638, ал. 1 от ТЗ/. След неговото откриване заварените съдебни и арбитражни производства продължават само с участието на търговеца – довереното лице не участва в тях. Но ищецът не може да започне принудително изпълнение срещу търговеца въз основа на влязлото в сила решение по делото поради забраната по чл. 780, ал. 1 ТЗ.²⁸

2.4. Орган на производството – доверено лице (определение и правомощия) и други участници (проверител и вещи лица)

Довереното лице е нова фигура за българското законодателство. Предвиден е като помощен орган в производството, като възнаграденият му се определя от съда. Предвиден е ценз, като довереното

²⁷ Григоров, Г., цит.съч. с.446

²⁸ Григоров, Г., цит.съч. с. 450

лице освен че трябва да отговаря на изискванията за синдик, задължително следва да е и с юридическо образование. При назначаването му, довереното лице декларира с нотариална заверка на подписа различни по вид обстоятелства, които евентуално могат да имат отношение към развитието на производството и/или конфликт на интереси. Въпреки, че законът вменява в задължение на довереното лице да декларира тези обстоятелства, не са приети разпоредби, уточняващи последствията от наличието на определено декларирано обстоятелство. Довереното лице е длъжно да встъпи в длъжност в тридневен срок от обявяването на определението за откриване на производството по стабилизация, като заяви пред съда, че е съгласно да изпълнява длъжността /предполага се чрез писмено волеизявление, без изискване за специална форма/. Предвидено, като задължителен помощен орган, участието на вещото лице е определящо за провеждане на процедурата и в случай, че назначеното лице не встъпи в длъжност, съдът е длъжен незабавно да назначи друго лице. Функцията на довереното лице е предвидена като помощна, професионална, компетентна и подпомагаща, с оглед обезпечаване на възможността производството да завърши не просто с утвърден план, а с план, чието изпълнение да позволи продължаването на дейността на търговеца. В този ред на мисли, по преценка на съда, същият може да освободи довереното лице от длъжност по всяко време, ако прецени, че не изпълнява задълженията си или че с действията си застрашава интересите на търговеца или кредиторите, като и двете определения, както за назначаването му, така и за освобождаването му не подлежат на обжалване. Предвидени са и допълнителни условия за освобождаването му от длъжност: при негово писмено искане, отправено до съда; при поставяне под запрещение; ако назначеното доверено лице престане да отговаря на изискванията на чл. 655, ал. 2 от ТЗ; при фактическа невъзможност да изпълнява правомощията си; по искане на кредиторите, които притежават повече от половината от размера на вземанията. Особеното при последната хипотеза е, че не е предвидено ограничение за кредиторите-свързани лица. Що се отнася до възможността да бъде освободено от длъжност довереното лице, правомощията на кредиторите свързани лица не са ограничени.

Довереното лице има редица правомощия:

Да разглежда възраженията и становищата на кредиторите по съставения от търговеца списък на кредиторите и да предложи на съда за утвърждаване списък на кредиторите, които имат право да гласуват плана за стабилизация. С упражняването на това си правомощие, довереното лице може да повлияе на вътрешното убеждение на съда относно наличието или липсата на качеството на кредитор на трето лице.

Да изготви писмен доклад за състоянието на имуществото и за дейността на търговеца. Предвид важността на този доклад, неаргументирано е решението на законодателя, довереното лице да следва да бъде задължително с юридическо образование. Прецизният анализ на информацията изисква преди всичко икономически (финансово-счетоводни) познания, а що се отнася до преценката на предложениния план от юридическа гледна точка, то следва да намери приложение презумпцията, че съдът знае закона.

Да упражнява надзор върху дейността на търговеца съобразно наложените от съда ограничения по чл. 776, ал. 2 – 5 и да следи за изпълнението на наложените ограничения. Изпълнението на това правомощие следва да бъде осъществявано в рамките на преценката на съда за целесъобразност.

Да съобщава незабавно на съда за всички обстоятелства, които са основание за ограничаване дейността на търговеца. Действително, производството по стабилизация е заложено като динамично и текстовете на закона нееднократно предвиждат задължения за съда, търговеца и довереното лице, които следва да бъдат изпълнявани незабавно. Ще се отнася до термина „незабавно“, същият е инструктивен и се предполага, че задължението следва да бъде изпълнено в първия възможен разумен от технологична гледна точка момент, предвид факта, че информирането на съда е писмена процедура, обслужвана от деловодна система.

Довереното лице съдейства на търговеца и на кредиторите по уточняване на съдържанието на плана за стабилизация. Даденото от съда правомощие за съдействие на довереното лице е сърцевината на процедурата, но доколко е изпълнимо зависи не само от компетентността, мотивацията и ангажираността на довереното лице с постигането на целта на закона, но и с диалогичността, както на длъжника, така и на неговите кредитори.

Довереното лице има правото и е длъжно да представи най-късно 14 дни преди насроченото съдебно заседание за разглеждане на плана за стабилизация в съда писмен доклад относно: състоянието на имуществото и работите на търговеца; достоверността на данните, съдържащи се в молбата за стабилизация, и приложенията към нея; причините, довели до опасност от неплатежоспособност за търговеца; изпълнимостта на поеманите с предложението за стабилизация задължения.

Довереното лице е длъжно да се яви на съдебното заседание, в което ще се разглежда предложеният план за стабилизация, за да потвърди устно писмения си доклад и да отговори на въпросите на съда и на участващите в производството по стабилизация лица.

Основателен е въпросът за степента на обвързващата роля на доклада на довереното лице. Систематичния анализ на част пета от ТЗ налага извода, че докладът не може да е задължителен за съда и следва да се обсъди наред с всички останали събрани доказателства в производството. Допълнително затруднение за съставянето на доклада е фактът, че същият следва да анализира преди всичко финансови показатели, за което в общия случай, доверено лице с юридическо образование няма да разполага с нужната компетентност. Предвид субсидиарното прилагане на ГПК, законът не прегражда възможността на доверено лице да поиска от съда назначаването на счетоводна и финансова експертиза, които да го подпомогнат при изпълнение на задължението му за съставянето на доклада. Довереното лице не се явява публично правна фигура, а специфична правна фигура, подпомагаща производството, наред с вещите лица и проверители, но с далеч повече предвидени правомощия, които ако се упражняват добросъвестно могат да подпомогнат производството, но при липса на достатъчна мотивация или диалогичност и да предизвикат негативен ефект. Допълнително, фактът, че съдът не е ограничен от възможността да използва едно и също лице за доверено лице в неограничен брой производства и да определя възнаграждението му по своя, неподлежаща на контрол преценка, превръща фигурата на довереното лице и в риск за търговеца при провеждане на производството. Идеята на приетите текстове е добросъвестният търговец, управляващ търговско предприятие да остане в управление на същото по време на провеждане на производството, но прекомерните правомощия, които може да получи довереното лице, могат да осуетят тази възможност, не само за недобросъвестните, но и за почтените търговци, надяващи се на регулиращата функция на съда при провеждане на преговорите с кредиторите им.

Изводът, който може да се направи от анализа на правната уредба на довереното лице е, че правната уредба е много по-оскъдна и непълна в сравнение с правната уредба на синдика. Не са уредени въпросите за отговорността на довереното лице за вредите, които може да причини на търговеца или на кредиторите му от виновни действия или бездействия, както това е уредено по отношение на синдика.

Съдът разполага с големи правомощия да спре движението на търговеца по този път. Понеже съдът не разполага със специални мениджърски знания и умения, той използва довереното лице като помощен орган. Но последното е юрист, а не мениджър, а му се налага да управлява дейността на търговско предприятие, което все още не е прекрачило прага на неплатежоспособността и не е преминало в друго състояние. Възниква въпросът за професионализма на довереното лице, което има юридическа квалификация, а трябва да се справя с предизвикателствата на доброто управление на застрашения търговец.

Това презумира по-добрата подготовка на довереното лице в сравнение с търговеца, който не е могъл да се справи със задачите си и е изпаднал в състояние на опасност от една бъдеща неплатежоспособност или свръхзадълженост. Изобщо спасяването на закъсалите търговци е оставено в ръцете на юристите – съдията и довереното лице. Те са лицата, които ще обезпечат законността и безпристрастността в най-критичното състояние на участниците в търговския оборот.²⁹

Проверителят не е задължителен участник в производството. Право на съда е да назначи служебно такъв, като е предвидено задължителното условие, проверителят да е регистриран одитор. Законът предвижда две хипотези, при които по изключение назначаването на проверител е задължително. Когато в плана е предвидено преобразуване на търговеца или превръщане на вземания в част от капитала. Определянето на възнаграждението на проверителя е предоставено изцяло на преценката на съда, като търговецът е длъжен да внесе определеното от съда възнаграждение в 7 дневен срок от уведомяването му. Функциите на назначеният проверител са да анализира и изготви нарочен доклад до съда и до кредиторите, който доклад следва да коментира съответствието на прогнозите на предложения план и начина на удовлетворяване на кредиторите с финансовото и имущественото състояние на търговеца, включително за съответствието на плана с максимално допустимия размер на опрощаване на задължения и съответствието му с размера на обезпеченията на кредиторите.

Въпреки, че законът не предвижда задължителното участие на вещи лица в производството по стабилизация, участието им на практика е наложително, предвид необходимостта да се анализират счетоводни и финансови показатели. Съдът може да назначи нещо лице служебно или по искане на участник в производството /включително по искане на довереното лице/. Предвидената функция на вещите лица е да спомогнат за изясняване на обстоятелства от значение за предложения план. Както и за проверителя, размерът на възнаграждението на вещото лице също се определя от съда и срокът за внасянето му от търговеца отново е 7 – дневен. Вещото лице е длъжно да се яви лично в съдебното заседание за приемане на плана за стабилизация и да потвърди заключението си, както и да отговори на въпросите на съда и на участниците в производството.

²⁹ Голева, П., Довереното лице в производството по стабилизация на търговец, <http://gramada.org/>

3. Разглеждане, утвърждаване и действие на плана за стабилизация, прекратяване

3.1. Разглеждане и утвърждаване на плана за стабилизация

За да може откритото производство по стабилизация да приключи успешно, е необходимо да се осъществят последователно три относително обособени производства – за установяване и утвърждаване на списък на кредиторите, които имат право да участват в производството по стабилизация, за приемане на предложени план за стабилизация от кредиторите и производство за утвърждаване на приетия план от съда.³⁰

3.1.1. Изготвяне на окончателен списък на участващите в производството кредитори.

За първи път в производството за кредиторите на търговеца е предвидена възможност за активно процесуално действие, с даденото им право да направят писмено възражение срещу включването или невключването на даден кредитор в списъка с кредиторите, изготвен от търговеца и обявен в ТР, който съдът обявява заедно с определението за откриване на производството по стабилизация. Правото на кредиторите се преклудира с изтичане на 14-дневен срок от обявяването на списъка в ТР. Допълнително законът предвижда право за търговеца, в 7-дневен срок от изтичане на срока за възражения, да изрази писмено становище по направените от кредиторите възражения. Краткият срок за възражения подпомага бързината на производството, като след изтичането му, за довереното лице започва да тече друг 14-дневен срок, в който срок същото изготвя проект на окончателен списък на кредиторите.

Кредиторът, чието вземане се оспорва, не може да представя становище по направеното възражение срещу вземането му. Уместно е да се уреди право на кредитора да получи копие от възражението и да вземе становище по него.³¹

Ролята на довереното лице не е обвързваща за съда, поради което предвидените за него правомощия са за изготвяне на „проект“ на окончателен списък на кредиторите, които имат право да гласуват плана за стабилизация. Съдът има право и е длъжен да одобри окончателния списък на кредиторите с право на глас. Той е длъжен да се произнесе по въпроса не по-късно от 14 дни преди насроченото засе-

³⁰ Григоров, Г., цит. съч. с. 451

³¹ Григоров, Г., цит. съч. с. 452

дание за гласуване на плана за стабилизация, като определението трябва да бъде обявено в ТР не по-късно от 7 дни преди заседанието.

Алинея четвърта на чл. 786 от ТЗ предвижда ограничение за довереното лице, съгласно което, в случай, че няма постъпили възражения срещу списъка, довереното лице е длъжно да изготви проекта на окончателен списък само въз основа на приложенияте към молбата за откриване на производството по стабилизация доказателства. Може да се предположи, че дисциплиниращият ефект на 14 дневния срок за възражения за кредиторите е доразвит и с този разпоредба. Практически, интересите на кредиторите могат да бъдат засегнати от една страна, поради факта, че са пропуснали ежедневно да следят партидата на длъжника си в търговския регистър и от втора, предвид задължението на довереното лице да използва само предоставената от длъжника информация. При наличие на широк обем правомощия за довереното лице и възможностите му да преглежда търговските книги на длъжника, ограничението може да постави въпроси в посока на нарушен баланс от гледна точка на защитата на интересите и на кредиторите.

Законът не обсъжда каква е съдбата на кредиторите, останали извън този списък. При евентуално последващо производство по несъстоятелност, правата им ще бъдат ли признати или не? Много вероятно е при последващо производство по несъстоятелност списъка на кредиторите просто да бъде „преписан“ от този от производството по стабилизация и неприсъстващите в него кредитори да претърпят вреди.

Производството по утвърждаване на окончателния списък не е спорно, няма за цел да разреши правните спорове относно вземанията към търговеца, а е по същество едностранно и наподобява безспорна администрация на отношенията между търговеца и кредиторите му. Затова приложното поле на определението за утвърждаване на окончателния списък на кредиторите е ограничено в рамките на ПС и на последиците от прекратяването му. Този подход на утвърждаване на списъка се основава единствено върху добросъвестността на търговеца, той създава опасност за привилегироване на кредиторите свързани лица с търговеца. Той може да „пропусне“ тези кредитори от списъка по чл. 770, ал. 2, т. 1 ТЗ с цел да ги освободи от преобразуващото действие на плана за стабилизация. Санкцията срещу подобни недобросъвестни действия е възможността съдът да прекрати производството по стабилизация, ако установи, че предоставените от търговеца данни са неверни /чл. 796, ал. 1, т. 3 ТЗ/³²

³² Григоров, Г., цит. съч. с. 452

Определението за утвърждаване на окончателния списък на кредиторите по чл. 786 ал. 5 ТЗ, не подлежи на обжалване, защото не прегражда хода на производството по стабилизация. Само по себе си определението не установява със сила на присъдено нещо кои лица са кредитори на търговеца, нито основанието, размера или обезпечеността на техните вземания.³³

3.1.2. Процедури по разглеждане, обсъждане, гласуване и утвърждаване на плана в съда

Единственото задължително предвидено открито съдебно заседание в производството е заседанието за разглеждане на плана за стабилизация. Заседанието се провежда при закрити врати. Режимът на „закрити врати“ охранява търговските тайни както на търговеца, така и на неговите кредитори. Задължителен участник в заседанието е търговеца, по чиято инициатива са провежда производството, както и довереното лице. Назначеното вещо лице също е длъжно да се яви в ОСЗ, но въпросът, дали неявяването му задължително би се оказало предпоставка за отлагане на заседанието е дискуссионен. Участието на кредиторите не е задължително, но до заседанието следва да бъдат допускани само тези кредитори, които са намерили място в утвърдения от съда окончателен списък.

В откритото заседание търговецът има право не само да изяснява и уточнява плана, но и да го допълва, но само в случай, че допълненията не предвиждат по-неблагоприятни условия за кредиторите от вече предложените с плана. Предвидено е задължение за търговеца да отговори на поставените от съда или кредиторите въпроси. По време на заседанието се изслушва доклада на довереното лице, както и докладите на проверителя и вещите лица, в случай че такива са били назначени. Предвидено е задължение на съда да направи финален доклад по съдържанието на плана, преди да се пристъпи към гласуването му.

Кредиторите гласуват предложения план отделно и в различни класове. Предвидена е възможност, при гласуването, кредитор да е представяван от пълномощник с изрично пълномощно. Предстои практиката да наложи съдържание на упълномощаване, което да бъде признато от съда за валидно.

Законът разграничава класове за различните кредитори, както следва:

- кредитори с обезпечени вземания и кредитори с право на задържане;

³³ Григоров, Г., цит. съч. с. 453

- кредитори с вземания, произтичащи от трудови правоотношения, възникнали преди датата на определението за откриване на производството по стабилизация;
- кредитори с публичноправни вземания, възникнали до датата на определението за откриване на производство по стабилизация;
- кредитори с необезпечени вземания;
- всички кредитори, които са свързани лица с търговеца, независимо от горните класове.

Предвидени са две кумулативни условия за приемане на плана. Планът да се приеме не просто с повече от половината от вземанията в класа, но и за приемане на плана да са гласували минимум три четвърти от броя на кредиторите в класа.

Първото мнозинство е уредено, за да защити интересите на големите кредитори – то се пресмята според общата стойност на всички вземания; без значение е стойността на представените вземания при гласуването. Второто мнозинство защитава интересите на малките кредитори – то се определя по глави според общия брой на кредиторите от класа.³⁴

Освен предходните изисквания, за приемане на плана следва да са гласували кредиторите, притежаващи повече от три четвърти от вземанията, като гласовете на кредиторите свързани лица не се вземат предвид.

Тези тежки условия за приемане, могат да поставят различни въпроси. Неясни са последствията например при хипотеза, в която кредитори с публично правни вземания не обезпечат участие на пълномощник в съдебното заседание. Публичноправните вземания в общия случай са вземания на един кредитор – държавата. Това, разбира се, е възможна хипотеза за всеки един клас от кредитори. При липса на приемане на плана от определен клас от кредитори би следвало да се приеме, че той не е приет и производството да се обезсмисли.

В хипотеза, в която кредиторите приемат предложения план, законът предоставя на съда две възможности, да утвърди или да откаже да утвърди приетия план с определение в закрито заседание. Съдът следва да анализира, дали са налице условията за утвърждаване на плана. За да утвърди плана, съдът следва да приеме, че са спазени изискванията на закона, планът е приет с изискуемото мнозинство във всеки клас кредитори и с гласовете на повече от три четвърти от всички вземания, без тези на свързаните лица. Съдът следва да провери, дали

³⁴ Григоров, Г., цит. съч. с. 455

не са нарушени изискванията за максимално допустимото опрощаване на задълженията на търговеца и дали планът не предвижда облагодетелстване само на някои от кредиторите, освен ако това облагодетелстване не е валидирано от потвърдителната воля на три четвърти от всички кредитори и повече от три четвърти от класа на кредитора, за който са създадени по-благоприятни условия. Проверката следва да установи, дали някой кредитор не получава повече от дължимото по вземането му, както и дали планът предвижда пълно удовлетворяване на кредиторите свързани лица едва след пълното удовлетворяване на останалите кредитори. Императивно условие за утвърждаване на плана е формалното предварително съгласие на министъра на финансите. Доколко е оправдано, това съгласие да бъде предвидено да се дава от министъра на финансите, а не от административен орган от по-нисък ранг е дискуссионен въпрос, но този въпрос е и целесъобразен, тъй като необходимостта от наличието на съгласието гарантира и необходимостта от провеждане на тежка административна процедура, без да е ясно, технологично кой участник в производството я инициира и как се обезпечава получаването на писменото съгласие по делото.

Икономическата роля на държавата в производството по стабилизиране на предприятието би следвало да бъде обезпечаване на съществуването на още един данъкоплатец, а не изпращането му в тежка несъстоятелност. Разбира се, държавата има интерес и от това да не се приеме план за стабилизация, защото тя би могла да „изпревари“ някои кредитори въз основа на по-предния си ред при гласуване в производството по стабилизация /чл. 789, ал. 1, т. 3 ТЗ/ и на привилегията си в производството по несъстоятелност /чл. 722, ал. 1 т. 6 ТЗ/. Затова е малко странно, че всеки план за стабилизация следва задължително да получи одобрението на министъра на финансите – чл. 790, ал. 2, т. 7 ТЗ. На първо място не е ясно защо това трябва да е длъжностно лице с толкова висока длъжност – това може да се прави и от изпълнителния директор на НАП или съответния териториален директор по седалището на съда. Липсва и критерий за това кога министърът на финансите следва да одобри или да не одобри даден план за стабилизация, а това създава предпоставки за неравно третиране на кредиторите.³⁵

Съдът е длъжен да провери и дали предложеният план спазва приложимите правила за държавните помощи, включително в случаите, когато за това се изисква решение от страна на Европейската комisia.

³⁵ Георгиев, А., Производството по стабилизация – дълго чакана глътка въздух или капан за „стабилността“, <http://gramada.org/>

Определението, с което съдът утвърждава или отказва да утвърди плана подлежи на обжалване в седем дневен срок от обявяването му пред ВКС, като процесуално легитимирани за подаване на жалбата са търговецът или всеки кредитор, засегнат от преобразуващото действие на плана. В производството по обжалване е уредена възможност, след направено съобщение в ТР от съда за постъпила жалба, за подаване на възражение срещу жалбата и от другите участници в производството. Върховният касационен съд се произнася с определение по жалбата в закрито заседание, което е окончателно. На практика вероятността да постъпят повече от една жалба е напълно допустима и вероятна. Въпросът, дали производствата по различни жалби ще могат да се обединяват в общо производство от ВКС, с оглед процесуална икономия и обезпечаване на бързина на процеса, вероятно ще следва да намери своя отговор чрез практиката на ВКС.

3.2. Действие на плана и давност при утвърден план по чл.110 от ЗЗД

Планът за стабилизация е особена двустранна гражданскоправна сделка, за чието сключване, изпълнение и действие са уредени особени правила в ТЗ.³⁶

Преобразуващото действие на плана е определено, както в чл. 790 ал. 3 от ТЗ, така и в чл. 791 от ТЗ. Действието на плана е задължително както за длъжника, така и за кредиторите, включени в окончателния списък на кредиторите, утвърден от съда.

Планът установява безспорността на задълженията на търговеца по отношение на кредиторите, включени в списъка по чл. 786 ал. 5 ТЗ – утвърденият с възло в сила определение на съда план е извънсъдебно изпълнително основание по чл. 405 ГПК /арг. от чл.793, ал. 1 ТЗ/. В случая е налице особено, едностранно действие на силата на пресъдено нещо на утвърдения план за стабилизация – кредиторите могат да се позоват на силата на пресъдено нещо на плана спрямо длъжника, но могат да оспорят размера или обезпечеността на своите вземания, включени в окончателния списък по чл. 786, ал. 5 ТЗ.³⁷

Преобразуващата сила на плана не засяга правата на кредитори по отношение учредените им обезпечения и правата на кредиторите против солидарните длъжници. Възниква въпросът за задълженията на лицата, поръчители на длъжника. След като планът не засяга правата на кредитора спрямо тях, то той има право да търси пълно изпълнение на цялото вземане от тях, а от длъжника, само частично. Изключение за действието на плана спрямо трети лица е нормата, която

³⁶ Григоров, Г., цит. съч. с. 456.

³⁷ Григоров, Г., цит. съч. с. 453.

предвижда, че планът поражда действие и за неограничено отговорните съдружници, освен ако е предвидено друго. При положение, че за неограничено отговорния съдружник е открито производство по стабилзация, успоредно на това за длъжника, странна би била хипотезата, при която задълженията на длъжника са редуцирани с плана, но тези на неограничено отговорния съдружник не са. Предвид факта, че производството е иницирано от търговеца, както и логичната обвързаност на неограничено отговорния съдружник с представителните и управленски функции относно търговското предприятие, не е логично търговецът да е предложил план, който да облекчава единствено задължията на търговеца, но не и на неограничено отговорния съдружник.

Планът не поражда действие за кредитор, който не е включен в списъка на кредиторите или не му е била осигурена възможност да гласува при приемането на плана. Това изключение разглежда две отделни хипотези. При първата, по една или друга причина, кредиторът не е бил включен в списъка на кредиторите, а при втората, не му е била осигурена възможност да гласува при приемането на плана. При първата хипотеза, невключването на кредитора би могло да бъде търсен ефект, чрез укриване на търговска информация от длъжника /например укрита неустойка по търговски договор/. Предвид задължението на довереното лице, при липса на възражения от кредитори, да състави списък на кредиторите само въз основа на представените от длъжника документи, наличието на кредитори, носители на право на вземане срещу търговеца, които не са включени в списъка е повече от вероятно. При втората хипотеза, въпреки, че кредитор е включен в списъка, не му е била осигурена възможност да гласува. Практически проблем е установяването на факта, че не му е била осигурена възможност да гласува, кой от участниците в производството има интерес да установи този факт и какъв е правният ред за това установяване.

Вземанията на всички кредитори, включени в списъка, чиито вземания са възникнали преди датата на решението за утвърждаване на плана се преобразуват съобразно предвиденото в плана. Нормалната логика води до извода, че преобразуването може да е в посока, намаляване на размера на вземането, разсрочването му във времето или и двете едновременно. Ефект от утвърждаването на плана, е че изпълнителните дела и изпълнителните действия по реда на ЗОЗ спират. Законът не уточнява, кои производства се спират и тълкуването на нормата налага извода, че се спират всички такива. Съществуващите до момента са били спрени на основание определението за откриването на производството, чието действие се замества от действието на определението за утвърждаване на плана. Систематичното тълкуване на нормите, налага извода, че пътят за принудително удовлетворение

на търговците, за които планът не е задължителен временно е преграден. Макар и систематично изградена, логиката, на чл. 791 ал. 8, че с утвърждаването на плана се спират всички изпълнителни дела и изпълнителни действия по ЗОЗ не би следвало да е вярна. Спирането следва да важи само за кредиторите, за които планът е произвел действие. Всички останали кредитори би следвало да имат възможност да продължат действия по принудително изпълнение или да образуват нови изпълнителни производства. Законът предвижда, спрените принудителни производства да се възобновят, когато планът не бъде изпълнен. Предполагаемата логика на законодателя е, че нормата се отнася за принудителните производства на кредитори, спрямо които планът е произвел действие. Какво се случва обаче, ако планът бъде изпълнен? Как се установява факта на изпълнение на плана е важен допълнителен въпрос най-малкото поради факта, че на някакво основание в ТР следва да бъде заличена добавката „в производство по стабилизация“. През периода на производството по стабилизация законът не предвижда ограничения за водене на съдебни процеси срещу търговеца. Това следва да предположи и целесъобразност за кредитори, които използват периода от време за присъждане на вземане в тяхна полза и в последствие изпълняват срещу вече оздравеното предприятие, като удовлетворяват вземанията си в пълен размер, за разлика от всички останали кредитори, за които планът е имал преобразуващо действие.

Кредиторите, които не са включени в списъка по чл. 786, ал. 5 ТЗ, са изключени само от участие в производството по стабилизация и нямат право да гласуват предложени план за стабилизация; те не са обвързани и от действието на плана. Неучастието им в производството по стабилизация обаче не отнема тяхната възможност още в хода на производството по стабилизация да предявят искове срещу търговеца, за да установят основателността на своите вземания към търговеца, респективно да ги удовлетворят по общия ред от неговото имущество след прекратяване на производството по стабилизация.³⁸

След утвърждаване на плана, търговецът е длъжен да извърши незабавно предвидените с плана структурни промени. Въпросът е, с каква санкция е скрепено неизпълнението на това задължение? Извършването или неизвършването на структурни промени не е лесно измеримо обстоятелство и последствията от неизпълнението на задължението не са ясно уредени от закона.

С влизането в сила на определението на съда за утвърждаване на плана се прекратяват правомощията на довереното лице, както и ви-

³⁸ Григоров, Г., цит. съч. с. 45

сящите производства по несъстоятелност. Законът не урежда детайлно хипотезите, при които би била налична едновременна висящност както на производство по стабилизация, така и на производство или производство по несъстоятелност. Логиката на нормативната уредба би следвало да мотивира съда, пред който има образувани производства по несъстоятелност по молба на длъжника или на негови кредитори, тези производства да бъдат прекратени. Чл. 791 ал. 7 предвижда изрична разпоредба, според която, всички висящи производства по несъстоятелност се прекратяват с влизането в сила на определението за утвърждаване на плана.

Чл. 792 от ТЗ разглежда специфична хипотеза, при която утвърден план предвижда разпореждане с цялото предприятие, обособена част от него или отделно имуществено право. При такова предвиждане, продажбата следва да бъде извършена в едномесечен срок от влизането на определението на съда в сила. Особен интерес представлява санкцията при неизпълнение на задължението за продажба в срок. Правната последица от неизвършването на продажба е, че се счита, че планът не е изпълнен по отношение на всички засегнати от плана вземания. Тази тежка форма на санкция, дори и за хипотеза в която е предвидено разпореждане само с определено имущество е с цел ограничаване на възможностите за недобросъвестно поведение от страна на търговеца, предвид задължението му за комплектоване на молбата за откриване на производството с вече подписан от купувача проект на договор.

3.3. Неизпълнение и унищожаване на плана

Вероятността, утвърден план да не бъде изпълнен реално е почти сигурно бъдещо събитие. Много на брой кредитори, сложни търговски отношения, неблагоприятно финансово състояние, несигурна пазарна среда, факторите, които могат да осуетят изпълнението на плана дори и при максимална добросъвестност от страна на длъжника са практически неизброими в своята конкретика. Законът предвижда, като последица правото на всеки кредитор, който не е получил дължимо плащане в срок, да поиска издаване на изпълнителен лист по реда на чл. 405 от ГПК за вземането си. В този случай преобразуващото действие на плана по отношение на този кредитор отпада по силата на закона с обратно действие и кредиторът може да събере и останалата част от вземането си по предвидения от закона ред. По аргумент на противното, предвид факта, че предвиденият от закона ред е принудително изпълнение, тълкуването на тази специална норма спрямо общата, че с планът спира всички изпълнителни производства, налага извода, че въпросният кредитор би следвало да има право да продължи производството по принудително изпълнение. Интересен е въпросът, как

съдът, овластен да издаде изпълнителния лист ще провери дали са налице предпоставките за издаването му, след като неплащането е отрицателен факт, настъпването на който само може да се твърди, а не е предвиден способ за търговеца за възражение срещу това твърдение. Допълнително, след като този кредитор може да възстанови производството по принудително изпълнение /при положение че такова е било открито преди откриване на производството по стабилизация/, дали наистина нормата на чл. 791 ал. 8 следва да се прилага спрямо всички изпълнителни дела или делата, образувани от взыскатели, спрямо които планът няма действие, не следва да продължават своя ход, независимо от наличието на утвърден план? Отговорът на този въпрос по-скоро следва да е положителен и тези изпълнителни дела да продължават своя нормален ход от момента на прекратяване на производството по стабилизация с утвърждаването на плана за стабилизация. Обратната хипотеза, каква ще съдбата на кредитора, който се е възползвал от правото си да поиска издаването на изпълнителен лист по силата на чл. 793 ТЗ, но преди откриване на производството не е било образувано изпълнително дело? Какъв ще е предвиденият от закона ред по смисъла на чл. 793 ал.2 ТЗ за удовлетворяване на правото му? Ако няма право да пристъпи към принудително изпълнение, доброволното изпълнение от страна на длъжника би останал единственият способ за удовлетворение и кредитора и той би бил лишен от защита. След утвърждаване на плана, за този кредитор вече не би следвало да съществува правна пречка да образува ново производство по принудително изпълнение. Образоването на нови изпълнителни дела не би следвало да е ограничено от момента на влизане в сила на Определението за утвърждаване на плана за стабилизация. Законът предвижда съдът, утвърдил плана за стабилизация, да се произнесе с разпореждане по искането на кредитора за възобновяване, но не е уредена хипотеза за произнасяне при образуване на ново изпълнително дело от същия кредитор, спрямо когото планът е произвел действие.

Интерес представлява хипотезата на недобросъвестно поведение от страна на търговеца и желание за частично удовлетворяване само на част от кредиторите и последващо пълно за останалите. Планът има действие спрямо всички кредитори утвърдени от съда в съответен списък с право на глас. Този списък до голяма степен е предопределен от информацията, подавана от длъжника. След редуциране на задълженията в значителен размер търговецът може да избере да плаща стриктно в изпълнение на плана задълженията само на избрани кредитори, с цел те да бъдат удовлетворени в намален размер, а останалите да се възползват от правото си да възстановят пълния размер на имуществената си претенция и търговецът да ги удовлетвори доброволно.

Недопустимо е откриване на производство на нови изпълнителни дела. От една страна, логиката на закона е ясна. След откриване на производство е недопустимо да се образуват нови изпълнителни дела. Въпросът е кога настъпва краят на тази недопустимост. Съгласно чл. 780 ал.3 от ТЗ спирането на изпълнителните производства има действие до прекратяването на производството по стабилизация. В хипотезата на утвърден план, това е моментът на прекратяване. Това би следвало да означава, че спрените изпълнителни производства на кредитори, които не са обхванати от плана, се възобновяват по силата на закона. Законът не коментира хипотезата за образуване на нови производства по принудително изпълнение след утвърждаване на плана. Тази възможност за вземания, които не са преобразувани от плана, би следвало да настъпва с утвърждаването му и да не зависи от изпълнението на плана. Процесуалните права на кредиторите, за които планът няма сила под някаква форма не следва да зависят от пълното изпълнение на плана и удостоверяването на факта на това изпълнение. При неизпълнение на плана спрямо кредитор който не е имал образувано изпълнително дело като вискател в аванс, не би следвало да има ограничение за образуване на ново изпълнително дело, в случай, че е реализирал правото си да поиска издаване на изпълнителен лист. За кредитор, спрямо когото планът няма действие в двете хипотези, първата, ако е имал образувано изпълнително дело преди откриване на производството и втората, ако не е имал не би следвало да има ограничения за пристъпване към принудително изпълнение след утвърждаването на плана.

Рискът за кредиторите да се окажат в групата на удовлетворените само частично, за да остане повече ресурс за удовлетворяване на предпочитани кредитори е сериозен. Съществува и риск да се окажат в групата на кредиторите, които запазват правата си в пълен размер, но не могат да пристъпят към реално принудително изпълнение, въпреки че логиката на закона не би следвало да ограничава кредитори, които не са обвързани от плана за стабилизация да пристъпят към принудително събиране на вземанията си.

Част пета на ТЗ предвижда специален режим на давността при наличие на план за стабилизация. Съгласно законодателното решение, за преобразуваните с плана вземания започва да тече нова давност от момента на настъпване на предвидената с плана за стабилизация изискуемост на преобразуваното вземане. Предвид неяснотата относно бъдещото изпълнение на задължението към кредитора, е предвидена защита, като е уточнено, че за срока на изпълнение на преобразуваното вземане не тече давност за останалата част от първоначалното вземане на кредитора. Отново възниква въпросът, в случай на неизпълнение от страна на търговеца, какви са възможните действия на

кредитора. Това, че започва да тече нова давност за преобразуването вземане и че давността в срока на изпълнение за останалата част не тече е разпоредба в защита на интереса на кредитора. В случай на неизпълнение в предвидения от плана срок кредиторът може да предприеме действия за издаване на изпълнителен лист за цялото вземане, но остава въпросът за ефективността на евентуалното принудително изпълнение срещу длъжника. В случай, че не предприеме действие в защита на имуществените си интереси, остава отворена възможността по негова или по нечия друга инициатива да се надява на удовлетворение в бъдещо производство по несъстоятелност /образувано по нова молба за откриване, направена от длъжника или от кредитор/ или да се надява на доброволно изпълнение от страна на търговеца на преобразуваната от плана част от вземането му.

Законодателят е предвидил специфично средство за защита на кредитор, което той може да упражни в срока за изпълнение на плана. Това е възможността да предяви иск за унищожение на плана само относно вземането на този кредитор поради заплашване или измама. При уважение на иска, кредиторът ще има право да получи вземането си в пълен размер. Практическото приложение на този законов текст е малко вероятно. Доказването на обстоятелствата заплаха или измама по гражданскоправен ред е трудно постижимо по реда на ГПК. Времето за развитие на подобен исков процес, дори и заведеният иск да е основателен и доказуем технологично би продължило по-дълго от срока за изпълнение на утвърдения план за стабилизация. Наличието на правен интерес от завеждане на подобен иск може да доведе и до желан от кредитора резултат, в случай че предприятието бъде успешно оздравено. Особеност на част пета от ТЗ е, че единствено в тази хипотеза се коментират отношения във връзка с висящи искиви производства. Обективната търговска реалност е, че голяма част от задълженията на търговеца са спорни и за тяхната дължимост или недължимост са налични висящи искиви производства. Законът не регулира детайлна процедура за пътя на реализиране на правата на кредиторите по спорните вземания.

3.4. Основания за прекратяване на производството по стабилизация и обжалване на определенията по чл.796, ал.1, т.2-6 от ТЗ

Търговският закон изчерпателно изброява хипотезите, в които производството по стабилизация се прекратява. Обща последица от прекратяване на вече открито производство по стабилизация е, че за същия търговец в следващите три години няма да може да бъде откривано ново производство по стабилизация. Хипотезите за прекратяване са следните:

- когато търговецът оттегли предложението си за план за стабилизация, преди планът да бъде гласуван от кредиторите;
- когато в 4-месечен срок от откриването му не е утвърден от съда план за стабилизация, независимо дали производството е било спирано; Целта на производството е да се осигури бързо решение на финансовите проблеми на предприятието, което да позволи продължаването на стопанската дейност на същото.
- когато след откриване на производството се установи, че са налице пречки по чл. 762, ал. 3 за провеждане на производство по стабилизация за търговеца, или се установи, че предоставените от търговеца данни са неверни;
- когато търговецът не участва в съдебното заседание по приемането на плана;

(Иницирал производството след преценка на търговска целесъобразност, търговецът е заинтересован от полагането на максимални усилия за защита на смисъла на предложението от него план. В трудни стопански ситуации е основано да се очаква, че представляващите търговеца ще са в състояние да положат нормална търговска грижа и да защитят предложеното от тях, в полза на което съдът вече е допуснал откриване на производство, а за кредиторите цялата процедура е с неизвестен край, но вече нарушава или може да наруши материалния им интерес.)

- при нарушение на наложените от съда ограничения по отношение на извършваните от търговеца действия;

(Като решаващ орган в производството, съдът следва да разчита на своята трезва преценка, както за степента на ограниченията върху дейността на търговеца, които налага, така и за прилагането на санкцията при тяхното неизпълнение. Намирането на формална причина за прекратяване на производството поради неизпълнение е лесно постижимо, най-малкото, с оглед кратките срокове, в които търговецът е длъжен да предоставя поискана му от съда информация и прилагането на това основание за прекратяване от страна на съда почива единствено върху вътрешното убеждение на същия.)

- когато търговецът не осигурява съдействие на довереното лице, на назначения от съда проверител или не предостави на съда в определения срок допълнително поискана информация и доказателства, или не внесе определените от съда разноски за заплащане на възнаграждения на довереното лице, проверителя или на вещото лице;

(Изводът съда е опосреден от наличието на информацията, която същият получава от довереното лице или от проверителя, което в никак-

ва степен може да се определи и като субективен критерий. Обективният критерий на разпоредбата, водещ до прекратяване на производството е невнасянето на определените от съда като дължими разноски за производството. Съдебното производство се предвижда да бъде кратко и поради това не би следвало априори да бъде свързано с големи по размер разноски, но съдът не е ограничен от възможността за постановяване на несъразмерно високи, като размер, такива.)

- когато предложеният план за стабилизация не е бил приет или утвърден;

(Естествена последица от неприемането или неутвърждаването на плана е прекратяването на производството. Би следвало да се приеме, че с прекратяването на производството, отпадат и всички негови последици, резултат от откриването му. Както ограниченията за търговеца, така и привилегията за недопустимост за образуване на принудително изпълнение срещу него и спирането на вече образуваните производства по изпълнение.)

- с утвърждаване на плана за стабилизация.

(При тази хипотеза, която е и целта на производството, същото се прекратява. Утвърденият план преобразува правата на кредиторите.)

Законът урежда частично материята за последиците при неизпълнен план за стабилизация, дотолкова, доколкото дава възможност на неудовлетворен кредитор да поиска издаване на изпълнителен лист и да възобнови с разрешение на съда старо изпълнително производство срещу търговеца, но не уточнява реда за образуване на нови изпълнителни дела срещу длъжника. Неясни остават последиците при изпълнение на плана за стабилизация. Как се удостоверява изпълнението му, постановява ли се съдебен акт за завършеното изпълнение, как се обявява изпълнението в ТР, при какви условия в ТР се заличава добавката „в производство по стабилизация“.

Като гаранция за добросъвестното изпълнение на плана, в закона е предвидена възможност съдът да назначи надзорен орган, с правомощията по чл. 700 а от ТЗ, ако такъв е предложен с плана за стабилизация и/или е избран от събранието на кредиторите. Предвид факта, че надзорният орган е колективен, че ще ограничава оперативната самостоятелност на търговеца и ще увеличи разходите на предприятието, малко вероятно е търговецът самостоятелно да предложи назначаването на такъв. Законът дава възможност на кредиторите да наложат назначаването на такъв, след избор от събранието на кредиторите. Процедурата по избора няма детайлна уредба, но в случай, че събранието на кредиторите избере надзорен орган, съдът е длъжен да го назначи. Допълнителен въпрос е кога и как се провежда въпросното събрание. Бързината на производството и предвиденото само едно

ОСЗ предполага, че волята за избор на надзорен орган следва да е обективирана във въпросното ОСЗ. Текстът на чл. 796 ал. 2 от ТЗ прави директна препратка към чл. 700 а от ТЗ.

Като допълнителна гаранция за изпълнение на плана е предвидена възможността, по преценка на съда, същият да може:

- да определи имуществото, с което търговецът да се разпорежда само с предварителното разрешение на надзорния орган, а когато няма такъв – на съда;
- да замени един или повече членове на надзорния орган с други лица.

Неясни остават последствията от разпоредителни сделки, извършени в нарушение на постановеното от съда. ТЗ постановява, че действия извършени в нарушение на ограниченията, наложени от съда в производството по стабилизация, нямат действие спрямо кредиторите на търговеца, но пътят за тяхната защита при тази предвидена относителна недействителност не е уреден изрично с предвидено право на специален иск. Чл. 797 от ТЗ изброява изрично, кои от определенията на съда в производството подлежат на обжалване, като определя и допълнително за кои право да подаде жалба има само търговецът и за кои и всеки кредитор. Предвиден е общ режим на обявяване на жалбите в търговския регистър, с което търговецът и кредиторите се смятат за редовно уведомени за обявяването им. Предвиден е общ 7-дневен срок за обжалване на всички подлежащи на обжалване определения, започващ да тече от обявяването им в търговския регистър.

На обжалване само от търговеца подлежат определенията по чл. 796 ал. 1 т. 2-6, при постановяването на които съдът е прекратил производството по стабилизация поради определение действия/бездействия на търговеца. Компетентен за произнасяне е въззивният съд, като постановеното от него определение не подлежи на обжалване.

Определението, с което производството по стабилизация е прекратено, поради неприемането или неутвърждаването на предложения план за стабилизация може да бъде обжалвано, както от търговеца, така и от всеки кредитор, но не пред въззивния съд, а пред ВКС, като определението на ВКС не подлежи на обжалване.

Редакцията на ТЗ не позволява еднозначен извод дали фазата на обжалване пред ВКС се включва в срока от четири месеца, за протичане на производството. Би следвало да се приеме, че се включва, тъй като, за да постанови определението по чл. 796 ал. 1 т. 2. от ТЗ и да прекрати производството по делото, окръжният съд следва формално да констатира, че в 4-месечния срок от откриването на производството няма утвърден план. За да има утвърден план, определението за утвърж-

даването следва да е влязло в сила и ако не е, то би следвало условията за прекратяване да са налице. Част пета на ТЗ не предвижда предварително изпълнение на актовете на съда, следователно, утвърждаването на плана ще има действие едва след изтичане на срока за обжалване и липса на подадена жалба.

3.5. Хипотеза

В настоящата разработка ще бъде представен хипотетичен казус, за налична непосредствена опасност от неплатежоспособност за търговец, за който производството по стабилизация се явява целесъобразна възможност. В разгледания случай добросъвестен търговец, поставящ като приоритет запазване на дейността на предприятието, търси ефективно споразумение с тях, но не успява да го постигне, чрез двустранни и многостранни търговски преговори. При наличие на подобна обективна реалност, търговецът може да потърси защита чрез производство по стабилизация, разчитайки на задълбочен анализ и прецизна и законосъобразна работа от страна на съда и на довереното лице.

Търговско дружество осъществява дейност като рекламна агенция и изпълнява поръчки за изработване на рекламни материали, като координира процеса на изработка, влага собствен дизайн, мениджмънт и материали. Значителна част от техническото изпълнение /най-вече печат/ се извършва от подизпълнители. Разходите за труд на служителите са оптимизирани, но би следвало да се увеличат с оглед повишаване на капацитета на дружеството. Изпълняваните поръчки са със срок на изпълнение и доставка на клиента под един месец, като нужните за изпълнението материали се разчитат предварително, закупуват се и се внедряват в изпълнението за всяка поръчка по време на самото изпълнение на поръчката. Дружеството не съхранява материални запаси. Повечето клиенти заплащат стойността на извършеното в рамките на месеца, в който е престиран резултата, но има и клиенти с право на отсрочено плащане. Дружеството приключва финансовата 2017 г. с добри показатели.

Особеност на структурата на продажбите е, че средно 70% от тях са за един клиент – „Чуждестранно юридическо лице“, който също осъществява дейност на рекламния пазар. Търговската рентабилност на дружеството се използва за финансиране на текущата дейност и за разпределяне на дивидент в полза на едноличния собственик на капитала. Финансовата 2017 г. приключва с вземания от едноличния собственик на капитала в размер на 91 хил. лева, но тези вземания няма да бъдат събирани, тъй като са резултат от предоставените от дружеството на собственика заеми, които предстоят да се прихванат срещу задължението на дружеството за изплащане на разпределен дивидент.

Данни и показатели в хиляди лева към 31.12.2017 г.

БАЛАНС към 31.12.2017 г.

АКТИВ

РАЗДЕЛИ, ГРУПИ, СТАТИИ	Суми (хил.лв.)	
	Текуща година	Предходна година
А. ЗАПИСАН, но НЕВ- НЕСЕН КАПИТАЛ		
Б. НЕТЕКУЩИ (ДЪЛ- ГОТРАЙНИ) АКТИВИ		
I. НЕМАТЕРИАЛНИ АКТИВИ		
1. Продукти от развойна дейност		
2. Концесии, патенти, лицензи и др. подобни права и активи	3	4
3. Търговска репутация		
4. Предоставени аванси и нематер. активи в про- цес изграждане		
Общо за група I:	3	4
II. ДЪЛГОТРАЙНИ МАТЕРИАЛНИ АКТИ- ВИ		
1. Земи и сгради, в т.ч.:		
--- земи		
--- сгради		
2. Машини, производст- вено оборудване и апа- ратура	0	2
3. Съоръжения и други ДМА	107	86
4. Предост. АВАНСИ и ДА в процес на изграж- дане		
Общо за група II:	107	88
III. ДЪЛГОСРОЧНИ ФИНАНСОВИ АКТИВИ		

ПАСИВ

РАЗДЕЛИ, ГРУПИ, СТАТИИ	Суми (хил.лв.)	
	Текуща година	Пре- дход- на го- дина
А. СОБСТВЕН КА- ПИТАЛ		
I. ЗАПИСАН КАПИ- ТАЛ	2	2
II. ПРЕМИИ ОТ ЕМИСИИ		
III. РЕЗЕРВ ОТ ПОС- ЛЕДВАЩИ ОЦЕНКИ		
IV. РЕЗЕРВИ		
1. Законови резерви		
2. Резерв, свързан с изкупени собствени акции		
3. Резерв, съгласно учредителен акт		
4. Други резерви		
Общо за група IV:	0	0
V. Натрупана печалба / загуба от мин. годи- ни, в т.ч.:		
--- Неразпределена печалба	48	
--- Непокрита загуба		
Общо за група V:	48	
VI. ТЕКУЩА ПЕ- ЧАЛБА ((ЗАГУБА)	225	104

1. Акции и дялове от предприятия в група	0				
2. Предоставени заеми на предприятия в група				ОБЩО за РАЗДЕЛ "А":	275
3. Акции и дялове в асоц. и смесени предприятия					106
4. Предост. заеми, свърз. в асоц. и смесени предприятия				Б. ПРОВИЗИИ и СХОДНИ ЗАДЪЛЖЕНИЯ	
5. Дългосрочни инвестиции				1. Провизии за пенсии и сходни задължения	
6. Други заеми				2. Провизии за данъци, в т.ч.:	
7. Изкупени собствени акции: номинална стой..... хил.лв.				--- отсрочени данъци	
Общо за група IV:	0	0		3. Други провизии и сходни задължения	
IV. ОТСРОЧЕНИ ДА-НЪЦИ					
ОБЩО ЗА РАЗДЕЛ "Б":	110	92		ОБЩО за РАЗДЕЛ "Б":	0
В. ТЕКУЩИ (КРАТКОТРАЙНИ) АКТИВИ				В. ЗАДЪЛЖЕНИЯ	
I. МАТЕРИАЛНИ ЗАПАСИ				1. Облигац.заеми сд отд.посочване на кон-вертируемите, в т.ч.	
1. Материали и суровини	0			до 1 година	
2. Незавършено производство				над 1 година	
3. Стоки и продукция, в т.ч.:				2. Задължения към финансови предприятия, в т.ч.:	60
--- продукция				до 1 година	
--- стоки				над 1 година	21
4. Предоставени аванси				3. Получени аванси, в т.ч.:	12
Общо по група I:	0	0		до 1 година	0
				над 1 година	
II. КРАТКОСРОЧНИ ВЗЕМАНИЯ				4. Задължения към доставчици, в т.ч.:	157
1. Вземания от клиенти и доставчици, в т.ч.:	288	454		до 1 година	139
над 1 година				над 1 година	
2. Вземания от предприятия от групата, в т.ч.:				5. Задължения по по-лици, в т.ч.:	1
над 1 година				до 1 година	1

3. Вземания, свързани с асоц. и смесени предпр., в т.ч.:			над 1 година		
над 1 година			6. Задължения към предприятията от група, в т.ч.:	0	
4. Други вземания, в т.ч.:	91	6	до 1 година	0	
над 1 година			над 1 година		
Общо по група II:	379	460	7. Задължения, свързани с асоциирани и смесени предпр., в т.ч.:		
			до 1 година		
III. ИНВЕСТИЦИИ			над 1 година		
1. Акции и дялове на предприятия от група			8. Други задължения, в т.ч.:	24	61
2. Изкупени собств. акции: номинална стойност..... хил.лв.			--- други задължения, в т.ч.:	0	2
3. Други инвестиции			до 1 година	0	2
			над 1 година	0	0
Общо по група III:	0	0	--- към персонала, в т.ч.:	3	1
			до 1 година	3	1
IV. ПАРИЧНИ СРЕДСТВА			над 1 година		
1. Парични средства в брой	34	12	--- осигурителни задължения, в т.ч.:	1	1
2. Парични средства в безсрочни сметки (депозити)	100	8	до 1 година	1	1
Общо по група IV:	134	20	над 1 година		
			--- данъчни задължения, в т.ч.:	20	57
			до 1 година	20	57
ОБЩО ЗА РАЗДЕЛ "В":	513	480	над 1 година		
			ОБЩО за РАЗДЕЛ "В", в т.ч.:	254	221
			до 1 година	194	200
Г. РАЗХОДИ ЗА БЪДЕЩИ ПЕРИОДИ	11	7	над 1 година	60	21
			Г. Финансирания и приходи за бъд. периоди, в т.ч.:	105	252
			до 1 година	105	252
			над 1 година		
СУМА НА АКТИВА (раздели А+Б+В+Г):	634	579	СУМА НА ПАСИВА (раздели А+Б+В+Г):	634	579

Учредителен капитал – 2; Собствен капитал – 275; Общо привлечен капитал – 254; Дълготрайни материални активи – 107; Краткотрайни активи – вземания + парични средства = 422 /изключени са вземанията от едноличния собственик на капитала, които ще бъдат прихванати като дивидент/; Общо активи – 634; Дългосрочни задължения по лизингови договори – 60; Краткосрочни задължения – 194

Анализ на информацията за 2017 г.:

Чист оборотен капитал = текущи активи – текущи задължения = 228.

Коефициент на финансова автономност = Собствен капитал/Дълг = 1,08. Коефициентът е по-голям от 1 и е в норма.

Коефициент на задлъжнялост = Привлечен капитал/ Собствен капитал + Привлечен капитал = 0,66.

Коефициент на обща ликвидност = Краткотрайни активи/ Краткосрочни пасиви = 422/194 = 2,17. Коефициентът е в норма.

Коефициентът на бърза ликвидност, съвпада с този на обща ликвидност, поради липсата на материални запаси в дружеството. Поради липсата на краткосрочни финансови активи, съвпадат и коефициентите на незабавна и абсолютна ликвидност, които в случая са = Парични средства/Краткосрочни пасиви= 0,7. Коефициентът на абсолютна ликвидност е с много по-висока стойност от приетата за нормативна 0,2 – 0,25.

Дружеството завършва 2017 г. с добри финансови показатели и е финансово устойчиво:

1. Общо Активи – Общо привлечен капитал > 0
2. Общо Активи – Общо привлечен капитал > Общо привлечен капитал
3. Собствен капитал + Дългосрочни пасиви > Дълготрайни активи
4. Краткотрайни активи – Краткосрочни пасиви > 0
5. Нетен оборотен капитал + Краткосрочни заеми > Материални запаси /в случая няма налични материални запаси/
6. Краткотрайни активи – Краткосрочни пасиви > Материални запаси /в случая няма налични материални запаси/

Основният показател, който крие риск за бъдещата дейност на дружеството е високата концентрация на приходите от един клиент – „Основен клиент“, който също осъществява дейност на рекламния пазар. Обемът на поръчките от този клиент са му позволили да договори условия, според които да има право да погасява задълженията си с двумесечно отсрочено плащане. Ако „Основният клиент“ прецени, че е по-рентабилно самостоятелно да организира изпълнението на поръч-

ките, чието изпълнение към момента възлага на рекламната агенция, дружеството ще загуби съществена част от оборота си. Този риск се реализира в самото начало на 2018 г. Клиентът прекратява договора на формално основание и спира плащанията по издадените му до момента фактури. Допълнителна особеност в случая, е че клиентът осъществява стопанска дейност на територията на Република България, чрез акредитиран данъчен представител и седалището му е в друга държава. Договорената подсъдност е пред съдилищата на другата държава по чуждия закон.

При създалата се ситуация, едноличният собственик на капитала и управител на дружеството решава да положи добросъвестни усилия, за да запази търговската дейност на дружеството. Спрямо прекратилата отношения клиент предприема търговски преговори за възобновяване на отношенията или поне за изплащане на просрочените задължения, но комуникацията не дава резултат. Потенциално възможният път за събиране на дължимото е опосреден от дълъг съдебен процес в друга държава, пред друг съд и по друг закон. Дори и при успешен изход на съдебния спор ефективното събиране на дължимото е отдалечено напред във времето. Спрямо изградения работен екип, управителят на дружеството не може да предприеме съществени промени, тъй като за предоставянето на услугите, екипът е оптимално организиран, а и до момента разходите за труд така или иначе са били в малък размер, съотнесени към другите разходи на дружеството. По отношение на останалите клиенти, управителят се стреми да поддържа съществуващия обем дейност, но без да допуска условия на разсрочено плащане на задължения в значителен размер, като успоредно с това полага усилия за намиране на нов голям клиент, който да замести прекъснатия оборот, но без успех. Спрямо доставчиците целта е да се поддържа система на отложено плащане за период от 2 месеца. Успоредно с това, с наличните парични средства и с бъдещите постъпления, дружеството ще започне разплащане на просрочените задължения към доставчиците. Недостатъчният размер на наличните парични средства и бъдещите постъпления правят невъзможно пълното разплащане с доставчиците в рамките на 6 месеца и управителят на дружеството предприема опити за предоговаряне на част от задълженията на дружеството с оглед тяхното възможно разсрочване напред във времето. За съжаление, кредиторите не са склонни на отстъпки и желаят разплащанията да бъдат извършени съобразно вече договореното, като ясно заявяват воля да запорират банковите сметки на дружеството по реда на обезпечителни производства на бъдещи искиове. Запори върху банковите сметки на дружеството биха блокирали и обрекли на неуспех опитите на управителя да запази и постепенно да стабилизира дейността. При създадената обстановка е наложително да бъде направен финансов анализ, счетоводен анализ и прогнозна

диагностика на предприятието в бъдеще време. „Диагностиката е съпроводена с изчисление, сравнение, интерпретация и оценка на комплекс от взаимосвързани показатели, характеризиращи протичащите в предприятието бизнес процеси и свързаните с тях факти и събития от външната среда. Информацията за тези показатели се генерира в хода на анализа /финансов, счетоводен и др./“³⁹

Прогнозният финансов анализ на дружеството към 31.03.2018 г. и 30.06.2018 г. показва следните данни. На база прогнозата за влошени финансови показатели и непосредствената опасност за изпадане в неплатежоспособност през следващите 6 месеца, както и рискът от налагане на запори върху банковите сметки на дружеството, търговецът може да потърси защита чрез производство по стабилизация с оглед разсрочване на задълженията към доставчиците му и запазване на дейността на стопанската единица.

Прогнозни данни и показатели към 31.03.2018 г.

ПРОГНОЗЕН БАЛАНС КЪМ 31.03.2018 Г.

АКТИВ

РАЗДЕЛИ, ГРУПИ, СТАТИИ	Суми (хил. лв.)
	Текуща година
А. ЗАПИСАН, но НЕВНЕСЕН КАПИТАЛ	
Б. НЕТЕКУЩИ (ДЪЛГОТРАЙНИ) АКТИВИ	
I. НЕМАТЕРИАЛНИ АКТИВИ	
1. Продукти от развойна дейност	
2. Концесии, патенти, лицензи и др. подобни права и активи	3
3. Търговска репутация	
4. Предоставени аванси и нематер. активи в процес изгражд.	
Общо за група I:	3

ПАСИВ

РАЗДЕЛИ, ГРУПИ, СТАТИИ	Суми (хил. лв.)
	Текуща година
А. СОБСТВЕН КАПИТАЛ	
I. ЗАПИСАН КАПИТАЛ	2
II. ПРЕМИИ ОТ ЕМИСИИ	
III. РЕЗЕРВ ОТ ПОСЛЕДВАЩИ ОЦЕНКИ	
IV. РЕЗЕРВИ	
1. Законови резерви	
2. Резерв, свързан с изкупени собствени акции	

³⁹ Касърова, В., „Диагностика на финансовото състояние на предприятието“ с. 5.

II. ДЪЛГОТРАЙНИ МАТЕРИАЛНИ АКТИВИ		3. Резерв, съгласно учредителен акт	
1. Земи и сгради, в т.ч.:		4. Други резерви	
--- земи		Общо за група IV:	0
--- сгради		V. Натрупана печалба / загуба от мин. години, в т.ч.:	
2. Машини, производствено оборудване и апаратура	0	--- Неразпределена печалба	182
3. Съоръжения и други ДМА	107	--- Непокрита загуба	
4. Предост.АВАНСИ и ДА в процес на изграждане		Общо за група V:	182
Общо за група II:	107		
III. ДЪЛГОСРОЧНИ ФИНАНСОВИ АКТИВИ		VI. ТЕКУЩА ПЕЧАЛБА (ЗАГУБА)	7
1. Акции и дялове от предприятия в група	0		
2. Предоставени заеми на предприятия в група		ОБЩО за РАЗДЕЛ "А":	191
3. Акции и дялове в асоц. и смесени предприятия			
4. Предост. заеми, свърз. в асоц. и смесени предприятия		Б. ПРОВИЗИИ и СХОДНИ ЗАДЪЛЖЕНИЯ	
5. Дългосрочни инвестиции		1. Провизии за пенсии и сходни задължения	
6. Други заеми		2. Провизии за данъци, в т.ч.:	
7. Изкупени собствени акции: номинална ст-ст..... хил.лв.		--- отсрочени данъци	
Общо за група IV:	0	3. Други провизии и сходни задължения	
IV. ОТСРОЧЕНИ ДАНЪЦИ			
ОБЩО ЗА РАЗДЕЛ "Б":	110	ОБЩО за РАЗДЕЛ "Б":	0
V. ТЕКУЩИ (КРАТКОТРАЙНИ) АКТИВИ		В. ЗАДЪЛЖЕНИЯ	
I. МАТЕРИАЛНИ ЗАПАСИ		1. Облигац,заеми сд отд.посочване на конвертируемите,в т.ч.	
1. Материали и суровини	0	до 1 година	
2. Незавършено производство		над 1 година	
3. Стоки и продукцията, в т.ч.:		2. Задължения към финансови предприятия, в т.ч.:	60
--- продукция		до 1 година	
--- стоки		над 1 година	60
4. Предоставени аванси		3. Получени аванси, в т.ч.:	12
Общо по група I:	0	до 1 година	12
		над 1 година	

II. КРАТКОСРОЧНИ ВЗЕМАНИЯ		4. Задължения към доставчици, в т.ч.:	154
1. Вземания от клиенти и доставчици, в т.ч.:	54	до 1 година	154
над 1 година		над 1 година	
2. Вземания от предприятията от групата, в т.ч.:		5. Задължения по полици, в т.ч.:	1
над 1 година		до 1 година	1
3. Вземания, свързани с асоц. и смесени предпр., в т.ч.:		над 1 година	
над 1 година		6. Задължения към предприятията от група, в т.ч.:	0
4. Други вземания, в т.ч.:	288	до 1 година	0
над 1 година	288	над 1 година	
Общо по група II:	342	7. Задължения, свързани с асоциирани и смесени предпр., в т.ч.:	
		до 1 година	
		над 1 година	
III. ИНВЕСТИЦИИ		8. Други задължения, в т.ч.:	4
1. Акции и дялове на предприятия от група		--- други задължения, в т.ч.:	0
2. Изкупени собств. акции: номинална ст.ст..... хил.лв.		до 1 година	0
3. Други инвестиции		над 1 година	0
		--- към персонала, в т.ч.:	3
Общо по група III:	0	до 1 година	3
		над 1 година	
IV. ПАРИЧНИ СРЕДСТВА		--- осигурителни задължения, в т.ч.:	1
1. Парични средства в брой		до 1 година	1
2. Парични средства в безрочни сметки (депозити)	64	над 1 година	
Общо по група IV:	64	--- данъчни задължения, в т.ч.:	
		до 1 година	
		над 1 година	
ОБЩО ЗА РАЗДЕЛ "B":	406	ОБЩО за РАЗДЕЛ "B", в т.ч.:	231
		до 1 година	171
		над 1 година	60
Г. РАЗХОДИ ЗА БЪДЕЩИ ПЕРИОДИ	11	Г. Финансирания и приходи за бѐд.периоди, в т.ч.:	105
		до 1 година	105
		над 1 година	
СУМА НА АКТИВА (раздели А+Б+В+Г)	527	СУМА НА ПАСИВА (раздели А+Б+В+Г)	527

През първото тримесечие на 2018 г. едноличният собственик на капитала ще е прихванал задължението си за връщане на заеми срещу разпределен дивидент, дружеството ще е платило публичните си задължения и ще е погасило част от просрочените задължения към доставчици.

Анализ на прогнозната информация към 31.03.2018 г.

При изчисленията, вземането от клиента чуждестранно дружество в размер на 288 хил. лв. ще бъде изключено от раздела краткосрочни вземания, въпреки, че то формално присъства в баланса в раздел други вземания, над една година, поради липса на самостоятелна графа за отразяване на трудно събираеми съдебни вземания за период над 3 години.

Чист оборотен капитал = текущи активи – текущи задължения = -53 ; Коефициент на финансова автономност = Собствен капитал/Дълг = 0.83; Коефициент на задлъжнялост =Привлечен капитал/ Собствен капитал + Привлечен капитал = 0,55; Коефициент на обща ликвидност = Краткотрайни активи/ Краткосрочни пасиви = 0,69 ; Коефициентът на бърза ликвидност, съвпада с този на обща ликвидност, поради липсата на материални запаси в дружеството.

Поради липсата на краткосрочни финансови активи, съвпадат и коефициентите на незабавна и абсолютна ликвидност, които в случая са = Парични средства/Краткосрочни пасиви = 0,37. Дружеството ще завърши първото тримесечие на 2018 г. с влошени финансови показатели. Въпреки, че коефициентът за абсолютна ликвидност все още е над нормата, коефициентът на общата ликвидност вече е под единица, при оптимални граници 1,25 -1,50. Чистият оборотен капитал е с отрицателна стойност – 53, коефициентът на финансова автономност е под единица, а коефициентът на финансова задлъжнялост е 0,55.

1. Общо Активи – Общо привлечен капитал > 0
2. Общо Активи – Общо привлечен капитал > Общо привлечен капитал
3. Собствен капитал + Дългосрочни пасиви > Дълготрайни активи
4. Краткотрайни активи – Краткосрочни пасиви < 0

На пръв поглед не може да се направи извод за ниска финансова устойчивост, поради факта, че в актива на баланса се съдържа и съдебното вземане от чуждестранното предприятие. Ако същото бъде отписано като несъбираемо, то общите показатели биха добили следния вид:

1. Общо Активи – Общо привлечен капитал > 0 /като превишението над 0 е само 8 хил. лева/
2. Общо Активи – Общо привлечен капитал < Общо привлечен капитал
3. Собствен капитал + Дългосрочни пасиви > Дълготрайни активи

4. Краткотрайни активи – Краткосрочни пасиви < 0

Прогнозни данни и показатели към 30.06.2018 г.

ПРОГНОЗЕН БАЛАНС КЪМ 30.06.2018 Г.

АКТИВ

РАЗДЕЛИ, ГРУПИ, СТАТИИ	Суми (хил. лв.)
	Теку- ща го- дина
А. ЗАПИСАН, но НЕВНЕ- СЕН КАПИТАЛ	
Б. НЕТЕКУЩИ (ДЪЛГОТ- РАЙНИ) АКТИВИ	
I. НЕМАТЕРИАЛНИ АК- ТИВИ	
1. Продукти от развойна дей- ност	
2. Концесии, патенти, ли- цензи и др.подобни права и активи	3
3. Търговска репутация	
4. Предоставени аванси и нематер.активи в процес из- гражд.	
Общо за група I:	3
II. ДЪЛГОТРАЙНИ МАТЕ- РИАЛНИ АКТИВИ	
1. Земи и сгради, в т.ч.:	
--- земи	
--- сгради	
2. Машини, производствено оборудване и апаратура	0
3. Съоръжения и други ДМА	107
4. Предост.АВАНСИ и ДА в процес на изграждане	
Общо за група II:	107
III. ДЪЛГОСРОЧНИ ФИ- НАНСОВИ АКТИВИ	
1. Акции и дялове от предп- риятия в група	0
2. Предоставени заеми на предприятия в група	

ПАСИВ

РАЗДЕЛИ, ГРУПИ, СТАТИИ	Суми (хил. лв.)
	Теку- ща го- дина
А. СОБСТВЕН КАПИТАЛ	
I. ЗАПИСАН КАПИТАЛ	2
II. ПРЕМИИ ОТ ЕМИСИИ	
III. РЕЗЕРВ ОТ ПОСЛЕДВА- ЩИ ОЦЕНКИ	
IV. РЕЗЕРВИ	
1. Законови резерви	
2. Резерв, свързан с изкупени собствени акции	
3. Резерв, съгласно учредите- лен акт	
4. Други резерви	
Общо за група IV:	0
V. Натрупана печалба / загуба от мин. години, в т.ч.:	
--- Неразпределена печалба	182
--- Непокрита загуба	
Общо за група V:	182
VI. ТЕКУЩА ПЕЧАЛБА (ЗА- ГУБА)	14
ОБЩО за РАЗДЕЛ "А":	198

3. Акции и дялове в асоц. и смесени предприятия			
4. Предост. заеми, свърз. в асоц. и смесени предприятия			Б. ПРОВИЗИИ и СХОДНИ ЗАДЪЛЖЕНИЯ
5. Дългосрочни инвестиции			1. Провизии за пенсии и сходни задължения
6. Други заеми			2. Провизии за данъци, в т.ч.:
7. Изкупени собствени акции: номинална ст-ст..... хил.лв.			--- отсрочени данъци
Общо за група IV:	0		3. Други провизии и сходни задължения
IV. ОТСРОЧЕНИ ДАНЪЦИ			
ОБЩО ЗА РАЗДЕЛ "Б":	110		ОБЩО за РАЗДЕЛ "Б":
V. ТЕКУЩИ (КРАТКОТ-РАЙНИ) АКТИВИ			0
I. МАТЕРИАЛНИ ЗАПАСИ			V. ЗАДЪЛЖЕНИЯ
1. Материали и суровини	0		1. Облигац.заеми сд отд.посочване на конвертируемите,в т.ч.
2. Незавършено производство			до 1 година
3. Стоки и продукция, в т.ч.:			над 1 година
--- продукция			2. Задължения към финансови предприятия, в т.ч.:
--- стоки			до 1 година
4. Предоставени аванси			над 1 година
Общо по група I:	0		3. Получени аванси, в т.ч.:
			до 1 година
			над 1 година
II. КРАТКОСРОЧНИ ВЗЕМАНИЯ			4. Задължения към доставчици, в т.ч.:
1. Вземания от клиенти и доставчици, в т.ч.:	61		до 1 година
над 1 година			над 1 година
2. Вземания от предприятията от групата, в т.ч.:			5. Задължения по полици, в т.ч.:
над 1 година			до 1 година
3. Вземания, свързани с асоц. и смесени предпр., в т.ч.:			над 1 година
над 1 година			6. Задължения към предприятия от група, в т.ч.:
4. Други вземания, в т.ч.:	288		до 1 година
над 1 година	288		над 1 година
Общо по група II:	349		7. Задължения, свързани с асоциирани и смесени предпр., в т.ч.:
			до 1 година
			над 1 година
III. ИНВЕСТИЦИИ			

1. Акции и дялове на преприятия от група		8. Други задължения, в т.ч.:	4
2. Изкупени собств. акции: номинална ст-ст..... хил.лв.		--- други задължения, в т.ч.:	0
3. Други инвестиции		до 1 година	0
		над 1 година	0
Общо по група III:	0	--- към персонала, в т.ч.:	3
		до 1 година	3
IV. ПАРИЧНИ СРЕДСТВА		над 1 година	
1. Парични средства в брой		--- осигурителни задължения, в т.ч.:	1
2. Парични средства в безрочни сметки (депозити)	14	до 1 година	1
Общо по група IV:	14	над 1 година	
		--- данъчни задължения, в т.ч.:	
		до 1 година	
		над 1 година	
ОБЩО ЗА РАЗДЕЛ "В":	363	ОБЩО за РАЗДЕЛ "В", в т.ч.:	181
		до 1 година	121
		над 1 година	60
Г. РАЗХОДИ ЗА БЪДЕЩИ ПЕРИОДИ	11	Г. Финансирания и приходи за бъд. периоди, в т.ч.:	105
		до 1 година	105
		над 1 година	
СУМА НА АКТИВА (раздели А+Б+В+Г):	484	СУМА НА ПАСИВА (раздели А+Б+В+Г):	484

През второто тримесечие на 2018 г. дружеството ще е изразходвало вече почти всички налични парични средства за погасяване на просрочени задължения към доставчици, но все още ще има непогасени краткосрочни задължения в размер на 141 хил. лева, повечето от които с настъпил падеж.

Анализ на прогнозната информация към 30.06.2018 г.

При изчисленията на показателите съдебното вземане от клиента чуждестранно дружество отново се изключва от частта на текущите активи.

Чист оборотен капитал = текущи активи – текущи задължения = – 46

Коефициент на финансова автономност = Собствен капитал/Дълг = 1,09

Коефициент на задлъжнялост = Привлечен капитал/ Собствен капитал + Привлечен капитал = 0,48

Коефициент на обща ликвидност = Краткотрайни активи/ Краткосрочни пасиви = 0,62

Коефициентът на бърза ликвидност, съвпада с този на обща ликвидност, поради липсата на материални запаси в дружеството.

Поради липсата на краткосрочни финансови активи, съвпадат и коефициентите на незабавна и абсолютна ликвидност, които в случая са = Парични средства/Краткосрочни пасиви = 0,11

Дружеството ще завърши второто тримесечие на 2018 г. с налична непосредствена опасност от платежеспособност. Под норма са показателите на коефициентите както на общата, така и на абсолютната ликвидност. Кризисното финансово състояние е налице, когато предприятието има непогасени в срок кредити, просрочени вземания. В този случай може да се говори, че предприятието е на границата на банкрут или е във фактически банкрут.⁴⁰

Извън кризата в ликвидността, финансовата устойчивост на дружеството е с показатели, които не могат да го характеризират като дружество с ниска финансова устойчивост.

1. Общо Активи – Общо привлечен капитал > 0
2. Общо Активи – Общо привлечен капитал > Общо привлечен капитал
3. Собствен капитал + Дългосрочни пасиви > Дълготрайни активи
4. Краткотрайни активи – Краткосрочни пасиви < 0

Ако при изследването на показателите от актива се изключи вземането от чуждестранното лице в размер на 288 хил. лв., показателите ще са:

1. Общо Активи – Общо привлечен капитал > 0 /превишението над 0 е 15 хил.лв/
2. Общо Активи – Общо привлечен капитал > Общо привлечен капитал
3. Собствен капитал + Дългосрочни пасиви > Дълготрайни активи
4. Краткотрайни активи – Краткосрочни пасиви < 0

При съвкупен анализ на правоотношенията на дружеството, предприятиите от мениджмънта действия и счетоводната информация се налага извода, че при разсрочване на задълженията към доставчиците и продължаващо добросъвестно управление на дружеството, същото може да се стабилизира и да остане активна стопанска единица. Решението е в постигане на споразумение за разсрочено плащане на за

⁴⁰ Доц. д-р Виолета Касърва, Нов български университет – „Модел и показатели за анализ на финансовата устойчивост на компанията“, с. 6.

дълженията му, което може да се реализира както по доброволен път чрез търговски преговори, така и чрез развитието на производство по стабилизация по реда на търговския закон. Трети алтернативен вариант е дългосрочно финансиране на дружеството с кредит от банкова институция, в случай, че след анализ на риска при наличните показатели, такъв бъде разрешен и отпуснат.

Изводи:

Адаптиране на националното законодателство към законодателството на ЕС е устойчив във времето и динамичен процес, при реализацията на който Република България следва препоръките на Европейската комисия.

Промените в законодателството са резултат, както на политическа воля, така и на осмисляне на промените в икономическата среда и опит за осигуряване на нормативна база, осигуряваща възможност за опазване на положителни тенденции в икономическото развитие.

Производството по стабилизация е особено съдебно производство. Производството връща института на предпазния конкордат.

Общият преглед на материята налага извода, че за да е осъществимо едно производство по стабилизация, следва да е наличен висок експертен потенциал, както от страна на търговеца, така и от страна на съда. Сложната финансова материя следва да бъде анализирана, направените изводи нагледно обосновани и подкрепени от прогнозни счетоводни справки, а правоотношенията на търговеца прогнозиранни в посока на най-вероятното тяхно бъдещо развитие.

Изводът, който може да се направи от анализа на правната уредба на довереното лице е, че правната уредба е много по-оскъдна и непълна в сравнение с правната уредба на синдика. Не са уредени въпросите за отговорността на довереното лице за вредите, които може да причини на търговеца или на кредиторите му от виновни действия или бездействия, както това е уредено по отношение на синдика. Понеже съдът не разполага със специални мениджърски знания и умения, той използва довереното лице (отново юрист) като помощен орган, което не е логично от гледна точка за целесъобразност.

Прегледът на производството за стабилизация на търговеца оставя някои недоизяснени процесуални въпроси относно неговото приключване при успешно изпълнение или при неизпълнение на плана за стабилизация и отразяването на тези обстоятелства в Търговския регистър.

Не намират ясен отговор и въпросите за процесуалните пречки пред които ще се изправят кредиторите на търговеца, спрямо които планът за стабилизация не е произвел действие.

Възможните различни гледни точки при тълкуването на смисъла на закона могат да доведат до сложни и проблемни казуси, свързани с възможността или липсата на такава за принудително реализиране на права на кредитори, както и до съдебни процеси по отменителни иски, атакуващи действия на търговеца, извършени в нарушение на наложените от съда ограничения.

Независимо от тези недостатъци, в хипотеза на добросъвестен търговец, поставящ като приоритет запазване на дейността на предприятието, производството по стабилизация е добра възможност за търсене на ефективно споразумение с кредиторите, в случай, че такова не може да бъде постигнато доброволно, чрез двустранни или многостранни търговски преговори.

Законодателните разпоредби по отношение на производството по стабилизация на търговеца са първични стъпки към създаването на правните основи за антикризисното управление на предприятието, в частност, и на финансовата устойчивост на икономическата среда като цяло.

Източници:

Атанасова, Д., Новото производство по стабилизация на търговец, 2018г. http://www.capital.bg/biznes/konsult/2017/02/12/2910333_novot_o_proizvodstvo_po_stabilizaciia_na_turgovec/

Георгиев, А., Производството по стабилизация – дълго чакана глътка въздух или капан за „стабилността“?, 2018 г. <http://gramada.org/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B8%D0%B7%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%82%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%B1%D0%B8%D0%BB%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F-%D0%B4%D1%8A%D0%BB/>

Гилова, В. Правен свят, 2018 г. // <http://legalworld.bg/60220.proizvodstvoto-po-stabilizaciia-e-za-pochtenite-tyrgovci-koito-izpitvat-zatrudneniia.html>

Голева, П., Довереното лице в производството по стабилизация на търговец//2018//<http://gramada.org/?s=%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%BE+%D0%BB%D0%B8%D1%86%D0%B5>

Григоров, Г., Несъстоятелност, Сиби, 2017.

Касърова, В., Диагностика на финансовото състояние на предприятието; Модели и показатели за анализ на финансовата устойчивост на компанията; Финансов анализ на фирмата. С.,2011, НБУ.

- Мангачев, И., Производство по стабилизация – минало, настояще и бъдеще, 10.01.2018г. //<http://gramada.org/?s=%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%BE%2C+%D0%BD%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%8F%D1%89%D0%B5+>
- Определение по т.д. № 55/2017 по описа на Търговишки окръжен съд, децети състав.
- Определение № 473/04.08.2017 г. на Варненски апелативен съд, по ч.т.д. № 424/2017 г.
- Петров, М., 10.01.2018 г.// <http://www.popov-partners.com/?p=9894>
- Стефанов, Г., Основи на търговското право. Абагар, 2012, с. 486-489.
- Тодорова, И. Усъвършенстване анализа на финансовата стабилност на хотелиерското предприятие. Автореферат на докт. дисертация, УНСС, София, 2015. ел. док.; 10.01.2018 г. //http://konkursi.unwe.bg/documents/360Avtoreferat_Iva_Todorova.pdf
- Тодоров, Л., Оценка на финансовата устойчивост – част от антикризисното управление на бизнеса; Оценка на финансовата устойчивост – Оценка на ликвидността и платежоспособността, //<http://cfo.cio.bg/308>
- Томов, Т., 2018 г.// <http://www.legaldl.com>
- Чакалов, С. 2018 г., // <http://economix.bg/tz-falit-stabilizatsia-konkordat>